

Vaksdal Kommune

Rådmannen sitt framlegg til budsjet 2019

Kulturminnedagar på Straume august 2018

Foto: Stamnes Skule

Innhold

Innhold.....	3
Innleiing frå rådmann	4
Heilskapleg system	6
Rammevilkår.....	8
Statsbudsjettet 2019 – Kommuneøkonomi	8
Handlingsprogram og økonomiplan 2019–2022	10
Folketalsutvikling og demografi	12
Inntekter	13
Utgifter	14
Tenesteområda	15
Budsjett 2019	19
Frie inntekter	19
Andre inntekter	19
Utgifter	21
Investeringar	24
Finansiering	28
Fond.....	31
Strategiske val og endringar i drifta	32
Organisasjon.....	33
Gjennomgåande fokusområde.....	36
Tenesteområde Oppvekst	38
Tenesteområde helse og omsorg.....	44
Tenesteområde samfunnsutvikling.....	47
Felles økonomi	50
Vedlegg 1. Kostra/analysar/nøkkeltal	52
Vedlegg 2. Betalingssatsar 2018.....	60

Innleiing frå rådmann

Rådmann legg med dette fram konsekvensjustert budsjett for 2019 basert på føringar i vedteken økonomiplan.

Norsk arbeidsliv står i omstillingar og endringstakten i samfunnet aukar. Dette pregar også kommunesektoren som må tilpasse seg auka krav og endra rammevilkår Vaksdal Kommune har hatt gode ekstra inntekter knytt til kraft over tid som også har vore nytta i kommunal tenesteproduksjon. Kommunen opplever no reduksjon i inntekter grunna endringar i demografi, reglar for eigedomsskatt og endringar i føresetnader for kraftinntektene. Dette er ei endring som er forventa å vare.

Samstundes opplever kommunen auke i utgiftene. Vaksdal kommune leverer gode tenester men opplever endra behov og nye krav til tenestene. Krav til spesifikk kompetanse, bemanningsnormer og tal stillingar er blant nasjonale føringar som kommunen må finansiere. Med store investeringsprosjekt som ny skule på Dale, rehabilitering av Vaksdal skule, samt gjennomføring av vedtatt vedlikehaldsstrategi og satsing på prosjektet Lev Vel i Vaksdal vert investeringsnivået svært høgt for ein kommune på vår storleik. Monaleg auke i kapitalkostnadene gir eit forsterke press på økonomien samstundes som inntektene vert redusert.

Kommunen har tatt strategiske vegval og møter utfordringane med innovasjon og nyskaping. Det er allereie gjort eit monaleg og godt arbeid å byggje vidare på. Dette er i samsvar med eit av hovudmåla i den nye kommuneplanen «Vaksdal kommune er proaktiv, og vil vere robust til å handtere dei endringane ein møter». Kommunestyret har vedtatt framtidsretta mål og strategiar for dei neste ti åra. Dette vert fylgt opp i delmål og tiltak i komande planperiode og vidare i seinare rulleringar. Samhald, nyskapande og open er verdiane vi skal bygge framtida på.

Deltaking og meistring er viktig for livskvalitet og helse. Kommunen skal bidra til god folkehelse gjennom utvikling og tilrettelegging av samfunnet slik at den enkelte kan ta gode val. Gjennom tidleg innsats, trivsel og meistring i barnehage og skule, tilrettelegging for fysisk aktivitet og for deltaking i frivillig arbeid, trygge lokalsamfunn, aktivitet og deltaking i samfunnet skal me bidra til å fremje meistring og god helse.

Sjølv ein mindre kommune kan drive med forskning og innovasjon, det er prosjektet «Lev Vel i Vaksdal» eit godt døme på. Helse og omsorg i Vaksdal får med rette merksemd og ros for å gå føre for å utvikle nye metodar, bruke moderne teknologi smart, og ta i bruk stor grad av medverknad og dialog med brukarar og pårørande mv. Ideen tok form under arbeidet med OU-prosjektet og har resultert i eit nyskapande og framtidsretta utviklingsarbeid i tenestene.

Effektiv og målretta ressursbruk vert stadig viktigare for å løyse oppgåvene. Å prioritere dei viktige tinga, bruke teknologien, tenke smart og nyskapande er stikkorda for ei berekraftig samfunnsutvikling som sikrar livskvalitet og livsgrunnlag i dag og i framtida.

Samtidig pågår planleggingsarbeidet med K5, ny veg og bane, gjennom kommunen. Eit prosjekt som skapar optimisme og potensielt kan medføre etterlengta folketalsvekst i kommunen på sikt. Utbygginga vil prege Vaksdal samfunnet over lang tid og gje mogelegheiter for utvikling. Arbeid med områdeplanar for stasjonsbyane Vaksdal og Stanghelle blir viktig for å sikre ei planmessig og god utvikling. For å styrke

Gjennom utbygging på Tettaneset legg kommunen til rette eit større utbyggingsområde for ny busetnad. Samtidig skal det byggast ny skule på Dale og tilbygg på Vaksdal. Store investeringar som er krevjande løft for kommunen, men kan bidra til tilflytting og hindre utflytting.

Dei største utfordringane i planperioden vil etter rådmannen si vurdering vera å

- Gjere viktige vegval for å tilpasse oss til endra behov, rammevilkår og forventningar
- Viktige investeringsavgjerder som har stor betyding for kommunen sin økonomi, folketalsutvikling og tenesteproduksjon
- Gjennomføre strategiane samstundes som me har god kvalitet og godt arbeidsmiljø i dagleg drift
- Sikre at me utnyttar potensialet i egne inntekter maksimalt

Dette vil krevje arbeid og samarbeid på alle nivå i administrasjonen, og det vil krevje eit godt samarbeid mellom politisk nivå og administrasjonen. God kommunikasjon, informasjon og dialog vil vere viktig både i eigen organisasjon og i høve innbyggjarane.

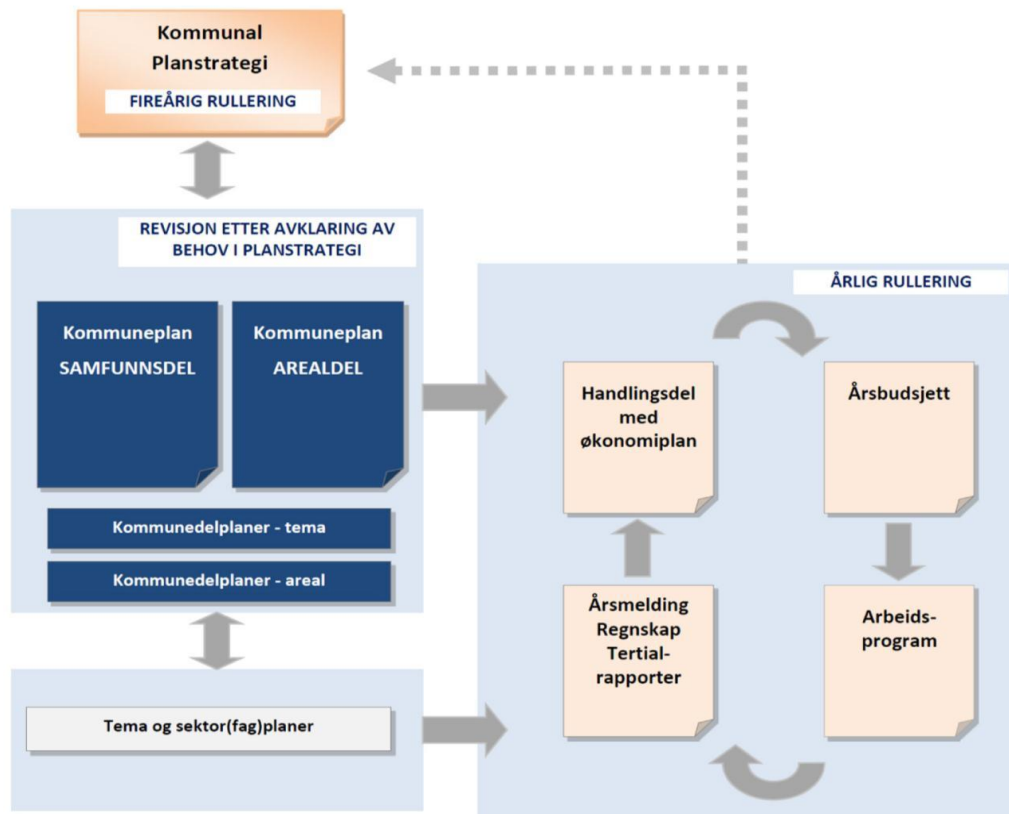
Lukkast me med det, er rådmannen trygg på at Vaksdal kommune vil levere gode tenester til sine innbyggjarar, vere ein god arbeidsgjevar og ein god stad å bu.

Trine P. Grønbech
rådmann

Heilskapleg system

Gjennom gode plan- og styringsprosessar og god leiing skal kommunen ivareta rollen som tenesteyter, samfunnsutviklar og demokratisk arena.

Plansystemet består av kommunen sitt overordna og politisk vedtatte planverk som skal sikre gjennomføring av politiske mål og prioriteringar.

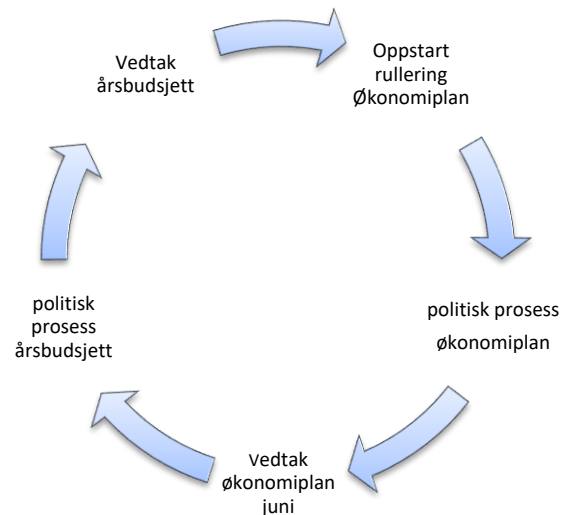

Kommunen sine oppgåver følgjer av kommunelova, plan- og bygningsloven, øvrige lover og forskrifter, nasjonale føringar og politiske vedtak. Kravet til styring og samordning gjennom planlegging er blitt stadig sterkare. Gjennom reglane i plan- og bygningslova er kommunane m.a. pålagde å utarbeide samla kommuneplan for utvikling og samordna oppgåveløysing. Kommunane har vidare mynde til å styre arealbruken gjennom å utarbeide arealplanar. I gjeldande lovverk er det teke inn reglar som stiller sterke krav til samordning av ulike omsyn på alle plannivå.

Mange av oppgåvene blir operasjonalisert og implementert gjennom plansystemet. Kommunestyret vedtar alle overordna planar som kommuneplan, kommunedelplanar, økonomiplan og årsbudsjett (handlingsdel). Styringsdokument på eit lavare nivå skal være ei operasjonalisering av overordna planar.

Årleg rullering av handlingsdelen/ økonomiplanen skjer i vårhalvåret med vedtak i kommunestyret i juni. Det vert lagt opp til politisk prosess gjennom orienteringar, drøftingar og temamøte i formannskap, plan og økonomiutval og kommunestyret. Rådmannen sitt framlegg til handlingsprogram/økonomiplan vert lagt fram i juni.

Rådmann sitt framlegg til årsbudsjet basert på vedtatt handlingsprogram/økonomiplan vert lagt fram om hausten med politiske prosessen før vedtak i kommunestyret i desember. Formannskap, plan og økonomiutval har årleg ein budsjettkonferanse ved oppstart av arbeidet.

Gode plan- og styringsprosessar krev leiarar som gir retning, utnyttar handlingsrommet og er resultatorientert. Samtidig skal leiarane legge til rette for ein arbeidskultur som fremjar læring og utvikling i heile organisasjonen. Det skal støttast opp om innovative løysingar.

Styringssystemet (verksemdsstyring) er rådmann sitt verktøy for iverksetjing og oppfølging av politiske vedtak, mål og prioriteringar. Verksemdsstyringa skal:

- vera basert på mål- og resultatstyring som overordna styringsprinsipp
- sikre effektiv gjennomføring av politiske vedtak
- sikre etterleving av lover og forskrifter
- integrere risikostyring og internkontroll
- sikre ei formålstenleg organisering, effektive arbeidsprosessar og riktig ressursbruk
- sikre læring, forbedring og innovasjon

Kommunen nyttar ulike styringsmodellar for å iverksetje politiske vedtak, prioriteringar og mål, og å skape best mogelege resultat og kvalitet i tenestene.

Linjestyring – styring av basisorganisasjon

Prosjektstyring – styring av mellombels organisasjon som eit prosjekt eller program

Kontraktstyring – styring av tenester som vert kjøpt frå andre

Eigarstyring – styring av selskapa som kommunen eig heilt eller delvis

Administrativt delegeringsreglement omhandlar ansvar og fullmaktsnivå i organisasjonen. Mål og resultatkrav er nedfelt i leiaravtalar.

En hensiktsmessig organisering, effektive arbeidsprosessar og god ressursbruk skal sikre at innbygarane mottar tenester av rett kvalitet og til rett tid, og at organisasjonens ressursar vert nytta på ein effektiv måte og innanfor vedtatte økonomiske rammer.

Rammevilkår

Statsbudsjettet 2019 – Kommuneøkonomi

Statsbudsjettet vert lagt fram 08.10.2018 og oversikt frå Fylkesmannen vert tatt inn i det endelege framlegget til behandling.

Kommuneproposisjonen 2019 er førebels lagt til grunn.

Prop. 88 S

(2017–2018)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

Kommuneproposisjonen 2019

Formelle forhold knytt til årsbudsjett og økonomiplan

Det lovmessige grunnlaget for Økonomiplan finn ein i KommuneLova §44

1. *Kommunestyret og fylkestinget skal en gang i året vedta en rullerende økonomiplan.*
2. *Økonomiplanen skal omfatte minst de fire neste budsjettår.*
3. *Økonomiplanen skal omfatte hele kommunens eller fylkeskommunens virksomhet og gi en realistisk oversikt over sannsynlige inntekter, forventede utgifter og prioriterte oppgaver i planperioden. Planen skal være satt opp på en oversiktlig måte.*
4. *I økonomiplanen skal det for hvert enkelt år økonomiplanen omfatter anvises dekning for de utgifter og oppgaver som er ført opp, jf. § 46 nr. 6.*
5. *Planer som omfatter avgrensede deler av kommunens eller fylkeskommunens virksomhet, skal integreres i økonomiplanleggingen og bruken av midler innarbeides i planen.*
6. *Kommunestyret og fylkestinget vedtar selv økonomiplanen og endringer i denne. Vedtaket treffes på grunnlag av innstilling fra formannskapet eller fylkesutvalget. Ved parlamentarisk styreform skal rådet avgi innstilling som nevnt.*
7. *Innstillingen til økonomiplan, med de forslag til vedtak som foreligger, skal legges ut til alminnelig ettersyn minst 14 dager før den behandles i kommunestyret eller fylkestinget. Dette gjelder likevel ikke ved innstilling som gjelder endringer i økonomiplanen.*
8. *Økonomiplanen og endringer i denne oversendes departementet til orientering.*

Kommunen skal etter KommuneLova §45 vedta eit budsjett for neste år innan utgangen av året.

KommuneLova § 46 seier følgjande om innhald i årsbudsjettet

1. *Årsbudsjettet er en bindende plan for kommunens eller fylkeskommunens midler og anvendelsen av disse i budsjettåret. I bevilgninger til formål kan det likevel gjøres fradrag for tilhørende inntekter. Kravet om budsjetthjemmel på utbetalingstidspunktet gjelder ikke for utbetalinger som kommunen eller fylkeskommunen er rettslig forpliktet til å foreta.*
2. *Årsbudsjettet skal omfatte hele kommunens eller fylkeskommunens virksomhet.*
3. *Årsbudsjettet skal være realistisk. Det skal fastsettes på grunnlag av de inntekter og utgifter som kommunen eller fylkeskommunen kan forvente i budsjettåret.*
4. *Årsbudsjettet skal være stilt opp på en oversiktlig måte. Kommunestyrets eller fylkestingets prioriteringer, samt de målsettinger og premisser som årsbudsjettet bygger på, skal komme tydelig fram.*
5. *Årsbudsjettet skal være inndelt i en driftsdel og en investeringsdel.*
6. *Det skal budsjetteres med et driftsresultat som minst er tilstrekkelig til å dekke renter, avdrag og nødvendige avsetninger.*
7. *I årsbudsjettet kan det avsettes midler til bruk i senere budsjettår.*
8. *Departementet kan gi nærmere regler om årsbudsjettet og innstilling til årsbudsjettet. I disse reglene kan det stilles krav om oversikter over inntekter og utgifter for kommunens eller fylkeskommunens samlede virksomhet.*

Handlingsprogram og økonomiplan 2019–2022

Vedtatt handlingsprogram og økonomiplan 2019 -2022 er gjeldande som handlingsdel til kommuneplanar, kommunedelplanar og temaplanar. Handlingsprogrammet viser satsingar og prioriteringar innfor kommunen sine rammevilkår i planperioden. Vedtatt handlingsprogram og økonomiplan er førande for årsbudsjettet.

Utfordringar og mål

Vaksdal kommune skal ha ein sunn økonomi og gjennom god økonomistyring sikre økonomisk handlingsrom med dei inntektene me har

Langsiktige mål for sunn økonomi

- Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter: 1,75 %
- Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter: på nivå med landsgjennomsnittet
- Disposisjonsfond minst 10%

I planperioden er dei langsiktige måla under press gjennom reduserte inntekter og auka kapitalkostnader som gir behov for tilpassing av driftsutgiftene i samsvar med dette. Med investeringane i økonomiplanen vil netto lånegjeld truleg auke til eit nivå over landssnittet .

Kommunen har mål om eit netto driftsresultat i samsvar med anbefalt nivå for å sikre sunn økonomi over tid. Overskotet er tenkt sett av til investeringar og disposisjonsfond for å takle ubalanse over tid. Netto driftsresultat i 2017 var 5,7 %. Det har vore behov for å gjere kommunen mindre avhengig av inntekter som kan variere mykje frå år til år, dette for å sikre eit føreseieleg tenestetilbod til innbyggjarane.

Netto lånegjeld i kommunen pr 31.12.2017 er 201,7 mill, noko som er 46,3 % av brutto driftsinntekter. Landssnittet u/Oslo er 84,5%. Det er eit vedtatt mål at investeringar primært skal redusere driftsnivået eller auke inntektene. Investeringane innan skule i planperioden kan i liten grad innfri det målet og vil auke utgifter til renter og avdrag i planperioden.

Disposisjonsfond etter årsoppgjer 2017 er 82,9 mill, noko som er 19,2% av brutto driftsinntekter. Dette er rekna som eit sunt nivå. Grunna eit stort oppsamla premieavvik er det i seinare år sett av midlar tilsvarende premieavviket til eit amortiseringsfond for å dekke negativt premieavvik, avskrivning og ev tap på verdipapir. Dette fondet utgjør ein stor del av disposisjonsfondet vårt, og justert for amortiseringsfondet er disposisjonsfondet 8,9%.

Utfordringar i planperioden

Kommunen står framfor krevjande utfordringar økonomisk i planperioden. Inntektsgrunnlaget vert svekka og kapitalkostnadane aukar dei komande åra. I planperioden er det venta lav folketalsvekst. Ein større vekst i folketallet noko fram i tid som følgje av veg og bane- utbygginga er eit mål, samstundes kan det auke investeringsbehovet. Kommunen slit i dag med eit stort vedlikehaldsetterslep og behov for investeringar. Lånegjelda er aukande og kommunen har store pensjonsforpliktingar i framtida.

Lågare inntekter

Endringar i inntektssystemet gjer at Vaksdal i mindre grad vert kompensert for smådriftsulemper. Demografiske endringar fører til reduksjon i inntektene. Vaksdal er ein skattesvak kommune med inntekter under snittet, i noko grad vert dette kompensert for med utjamningsmidlar og distriktstilskot. Endringane gir effektar for rammetilskotet, men har sitt motstykke i at det er trong for færre tenester.

Inntekter knytt til kraftproduksjon vert brukt til tenesteyting til innbyggjarane. Desse inntektene er redusert som følge av konjunkturar og lågare straumprisar. Tilpassinga av den kommunale organisasjonen til denne utviklinga pågår, men det er trong for auka omstillingstakt for å møte den framtidige økonomiske ramma.

Folketal og demografi

Veksten nasjonalt har bremsa opp og prognosane framover er lågare vekst. Pr. 1. juli i år er folketalet redusert til 4098 ifølge SSB. I siste framskriving frå juni 2018 viser SSB sine berekningar ein nedgang i folketalet framover. Kommunen har over tid hatt stabilt folketal i hovudsak gjennom innvandring. I planperioden har vi lagt til grunn uendra eller litt lågare folketal. Det vert færre eldre over 80 år og barn/unge dei kommande 4 åra og kommunen må tilpasse tenestene etter endra behov.

Endra behov og nye krav til tenestene

Regjeringa la fram oppgåvemeldinga vinteren 2015 (St.meld.14), i tillegg kjem nye oppgåver og krav i andre føringar t.d. primærhelsemeldinga St.meld. 26 (2014-2015). Krav til spesifikk kompetanse, bemanningsnormer og tal stillingar er døme på andre krav som kjem årleg innanfor stadig fleire områder.

Vaksdal kommune leverer gode tenester til innbyggjarane i dag. Med nye oppgåver og spesialiserte tenester aukar kravet til kompetanse og kapasitet i kommunane. Mindre kommunar må truleg samarbeide med andre om fleire tenester enn i dag. I planperioden er det nødvendig å fokusere på kjerneoppgåvene og dempe forventningane til auka tilbod utover det. Kommunen må vera ein effektiv organisasjon som utviklar og tar i bruk innovative løysingar.

Aktivitetar som bidrar til førebygging, tidleg innsats, eigenmestring og god folkehelse skal prioriterast. Dei mest omfattande endringane skjer innanfor helse- og omsorgstenestene gjennom prosjektet Lev vel i Vaksdal - Mestring og deltaking heile livet! Her vil også ny bruk av velferdsteknologi spele ein vesentleg rolle.

Framleis høgt investeringsnivå

Med store prosjekt som ny skule på Dale, rehabilitering av Vaksdal skule m.v. er investeringsnivået i perioden svært høgt for ein kommune på vår størrelse. Desse investeringane reduserer i mindre grad driftskostnadane.

Tiltaka i helse og omsorg vil krevje investeringar i perioden, men dette er investeringar som vil redusere driftsnivået framover. Lån og tilskot gjennom Husbanken vil redusere kostnadane og vera del av finansieringa.

Samtidig som vedlikehaldsstrategien skal leggjast til grunn for arbeidet med verdibevaring, må utgiftene tilpassast det økonomiske handlingsrommet. Finansiering av verdibevaring for heile bygningsmassen må skje over fleire periodar.

Raskare omstilling for å tilpasse oss rammevilkåra i planperioden

Behovet for raskare omstilling for å tilpasse oss lågare inntekter og reduserte rammer til tenesteyting vil prege perioden. Auka kapitalkostnader og pensjonskostnader skal dekkast inn samtidig som både krav frå myndigheiter og forventningar i samfunnet aukar. Mange kommunar er i same situasjon. I Perspektivmeldingen frå regjeringa vert det stilt klare krav om prioritering og effektivisering i offentleg sektor herunder kommunane *«der man tidlegare har kunnet imøtekomme etterspørsel på fleire områder samtidig, vil man fremover i større grad måtte prioritere mellom ulike formål. Det kan også bli behov for å nedskalere innsatsen på enkeltområder sammenliknet med i dag»*.

I Kommuneproposisjonen 2019 legg regjeringa opp til ein svak vekst i kommunal sektor og skriv *«handlingsrommet i økonomien forventes å bli klart mindre enn det som har vært tilfelle de siste tiårene»*. Bruk av ny teknologi og sterkare satsing på innovasjon vert peika på som verkemiddel.

Folketalsutvikling og demografi

Høg nasjonal folkevekst har gitt stabilt folketal i Vaksdal. Prognosane framover er lågare vekst for heile landet. Både fylkesprognosar og SSB sine befolkningsframskrivingar viser nedgang i folketalet i kommunen framover. I økonomiplanen 2019-2022 er det lagt til grunn framskrivingsalternativet «Lav nasjonal vekst».

	Økonomiplanperiode					Lav vekst		Høg vekst	
	2018	2019	2020	2021	2022	2030	2040	2030	2040
0 år	45	39	39	39	39	34	31	43	41
1-5 år	247	254	253	242	222	187	169	235	228
6-12 år	364	354	349	349	360	293	267	340	347
13-15 år	124	133	143	160	163	165	118	167	150
16-19 år	204	194	191	169	171	176	157	179	193
20-44 år	1218	1214	1222	1231	1208	1133	1000	1180	1092
45-66 år	1142	1144	1118	1123	1119	1112	1095	1131	1142
67-79 år	479	486	516	526	550	627	608	641	637
80-89 år	226	227	220	212	218	249	330	265	377
90 år eller eldre	78	74	70	72	74	63	78	73	102
Sum	4127	4119	4121	4123	4124	4039	3853	4254	4309

(folketalsframskrivingar er basert på folketal pr 01.01)

Nasjonalt er det forventet større vekst innan dei fleste aldersgruppene, og med desse endringane vil kommunen få redusert utgiftsutjamning som følgje av redusert ressursbehov. Dette synleggjer behovet for rask tilpassing til endra rammevilkår for å halde økonomien i balanse framover.

Folketal pr. 01.07 utgjer grunnlaget for rammetilskotet påfølgande år. Tal frå SSB viser ein relativ stor nedgang i innbyggartalet første halvår. 1 juli 2018 er det registrert 4098 innbyggjarar i Vaksdal, ein nedgang på 29 personar sidan nyttår. Det er særleg låge fødselstal og færre eldre som slår ut.

Inntekter

Rammetilskot og skatt

Rammetilskotet vert påverka av folketalsutvikling, alderssamansetning og andre demografiske forhold samanlikna med landet samla. Kostnadsnøklar vert nytta i utgiftsutjamninga. Målet med utgiftsutjamninga er å setja kommunane i stand til å gje innbyggjarane likeverdige og gode tenester.

Kriteria i kostnadnøkkelen kan i grove trekk delast opp i tre grupper; alderskriteria, sosiale kriteria og strukturelle kriteria. Alderskriteria og sosiale kriteria seier noko om alderssamansetning og levekårsdata i kommunane som påverkar etterspurnaden etter kommunale tenester. Strukturelle kriteria seier noko om variasjon i kostnadsforhold ved kommunen som kan forklare delar av kommunen sine utgifter, som kommunestørrelse og busettingsmønster.

Det er venta reduksjonar i åra som kjem som følge av demografiske endringar i kommunen, noko som krev tilpassing til endra behov og rammevilkår. Dersom vi legg SSB sin framskriving til grunn med middels nasjonal vekst frametter, og lav vekst for Vaksdal kommune, viser utrekningar at det i planperioden kan påreknast reduksjonar i rammeoverføringane. Inntektsbortfallet stiller krav til større og raskare endringar for å tilpasse oss nye rammevilkår og redusert behov for tenester.

Inntekter frå vasskraft

Eigedomsskatt er ein kommunal skatt som kommunen nyttar til finansiering av tenestetilbodet. Største delen av eigedomsskatten kjem frå kraftstasjonar, der skattegrunnlaget for komande år kjem frå sentralskattekontoret mot slutten av året. Skattesystemet for kraftprodusentane har ei fordeling over fleire år. BKK som hovudaktør i kommunen har utarbeida prognosar fram mot 2025. I perioden fram mot 2022 er prognosen at denne vert redusert med om lag 7 mill frå 2018 nivå. Kommunen legg til grunn prognosen frå BKK i økonomiplanperioden. Det er særleg låge kraftprisar med redusert inntening saman med auka kostnader til rehabilitering og vedlikehald av dammar og anlegg som påverkar grunnlaget for eigedomsskatt.

Grunnrenta er auka kvart år i det siste og det er for å auke staten sine inntekter som kompensasjon for endringar i skattepolitikken mv. Med auka grunnrente vert eigedomsskatten i kommunen redusert, sjølv små endringar slår ut på skattedelen frå kraftverk. Kapitaliseringsrenta på eigedomsskatt er ikkje endra og har lagt fast på 4,5 % sidan 2011. Det gir eit lågare skattegrunnlag for kraftverka. Kommunen er av den oppfatning at kapitaliseringsrenta bør følgje utviklinga over tid i rentemarknaden.

For vasskraftproduksjon er det maksimal sats på 7 promille. For hus og fritidsbustader er det i dag 5,5 promille. Kommunen skal etter reglane omtaksere i 2019 med verknad frå 2020.

Kommunen har konsesjonskraft som vert omsett i marknaden. Dette salet har gitt Vaksdal kommune gode inntekter som har vorte nytta i drifta. Netto gevinst har variert mykje, men er gradvis redusert dei siste åra. Krafta for 2019 er selt og dette reduserer budsjettert låneopptak i 2019. Det er gjort følgjande vedtak i KSAK 100/2016 «Ved gevinst ved sal av konsesjonskraft vert 2/3 av gevinsten overført frå drift til investering og 1/3 av gevinsten vert sett av til disposisjonsfond». Effekten ved sal av konsesjonskraft i 2019 budsjettet er derfor set til 0,- i driftsbudsjettet.

Konsesjonsavgift

Ved konsesjonar gitt etter industrikonsesjonslova (ikl) eller vassdragsreguleringslova (Vregl) av 1917, pliktar kraftverkseigarane å betale ein årleg avgift til staten og til dei berørte kommunane. Kraftverk bygd etter reglane i vassressurslova frå 2000 kan også bli pålagt å betale konsesjonsavgift, viss mildare årsproduksjon er over 40 GWh (vrl § 19). Føremålet med konsesjonsavgifta er både å gje kommunane ein del av verdiane som blir skapt ved utbygginga og/eller reguleringa, og dels meint som ein

kompensasjon for skader og ulemper av allmenn karakter som ikkje blir erstatta på anna måte. Det er NVE som bereknar avgifta som kraftverkseigarane må betale til kommunane. Midlande skal brukast til næringsformål og er fordelt til lokal næringsutvikling og ulike stimuleringstilskot. Budsjettert beløp er 3,1 mill pr år i 2019-2022, endeleg inntekt vert berekna av NVA.

Naturressursskatt

Naturressursskatt er ein særskatt for kraftproduksjonsanlegg, og utgjer 1,3 øre/KWh, kor 1,1 øre går til primærkommunen og 0,2 øre til fylkeskommunen. Naturressursskatten sjåast i saman med inntektsskatt frå forskotspliktige, og vert ein del av det statlege inntektssystemet. Dette inngår i sentral skatteordning og vert ikkje påverka av lokal eigedomsskatt.

Renteinntekter og utbytte frå andre selskap

Vaksdal kommune mottar utbytte frå BKK etter eigardelen på 0,37%. Dette har vorte redusert dei seinare åra, og BKK har tidlegare varsla at nivå for utbytte vil vere om lag 1,5 mill for Vaksdal kommune. Utbytte som vart motteke i 2017 er i underkant av 1,9 mill. I tillegg er det utbytte frå BiR, Gjensidige og Modalen/Eksingedalen Billag som samla er på om lag 0,5 mill i året. I planperioden vert det lagt opp til eit samla budsjett på 2 mill. Renteinntekter er budsjettert med 0,7 mill.

Avkastning på verdipapir – Aksjar og obligasjonar

Pr 31.12.2017 er kommunen sin portefølje på 94,8 mill. Dei seinare åra har det vore svingingar i avkastning på verdipapir, og i planperioden er det ikkje budsjettert med avkastning på aksjar. For å redusere bruk av premiefond kan det alternativt budsjetterast med avkastning på obligasjonar.

Utgifter

Kommunal drift går i hovudsak til å produsere og yte velferdstenester som helse og omsorg, grunnskule og barnehagetilbod. Drifta er arbeidsintensiv, og løn og sosiale utgifter utgjer dei største utgiftspostane i kommunale budsjett.

Utgiftsnivået i kommunen har over tid vore høgt sett i forhold til tenestene, og svingande inntekter frå konsesjonskraft, eigedomsskatt og avkastning på aksjar har vore brukt til drift. Sidan vedtaket i 2016 skal konsesjonskrafta brukast til investeringar og avsettingar. Samanlikna med landet for øvrig ser vi at samla brutto driftsutgifter Vaksdal kommune bruker er relativt høgt på helse og omsorg. Noko av denne forskjellen kan forklarast med fleire eldre, men kommunen har også eit høgt utgiftsnivå når ein justerer for talet på eldre.

I økonomiplanen for 2019-2022 er det lagt opp til bruk av opparbeida premiefond for pensjon for å hjelpe kommunen i ein omstillingsfase med å tilpasse seg ein lågare ramme. Krava til nedtrekk i rammene er vanskeleg å gjennomføre og konsekvensane blir store dersom det ikkje nyttast av premiefondet. Det er tatt inn 8 mill kroner i budsjettet for 2019. Avsetjingane til premiefondet dei siste åra gjer det forsvarleg å bruke fondet til slik dekning.

Tenesteområda

Oppvekst

I rammene for tenesteområdet oppvekst i handlingsplan-perioden ligg grunnskuletilbod, barnehage-tilbod, PPT, barnevernstenesta, helsestasjonen, Vaksdal introcenter og NAV.

I planperioden er det fleire endringar og nye føringar i nasjonale planverk både innan barnehage og skule. Gjennomgåande tema i dei overordna nasjonale planane er folkehelse og livsmestring, demokrati, medborgarskap og berekraftig utvikling.

Læringa framover skal sjåast i lys av at elevane skal ha kompetanse til å tileigna seg og bruka kunnskap og ferdigheiter til å meistra utfordringar og løyse oppgåver i kjende og ukjende samanhengar og situasjonar. Kompetanse inneber forståing og evne til refleksjon og kritisk tenking.

Alle born og unge skal ha gode og trygge barnhage- og skulemiljø i Vaksdal. For å fortsetje den gode trivselen i skular og barnehagar vil me halde fram med å ha fokus på programma DUÅ og PALS.

Mål og strategiar for Oppvekst 2019 -2022

- *Vaksdal kommune skal byggje og rehabilitera nye framtidsretta skular på Dale og Vaksdal som innbyr til lærelyst og læring*
- *Tenesta har tydelege og trygge vaksne som skapar gode relasjonar, læring, engasjement og motivasjon gjennom varierte arbeidsmetodar for å auke læringsutbyte hjå born og unge*
- *Tenesta auka bruk av teknologi og digitale verktøy som støtte til læring og samhandling for kvalitetsutvikling av læring*
- *Vaksdal kommune skal byggje og rehabilitera nye framtidsretta skular på Dale og Vaksdal som innbyr til lærelyst og læring*

Tenesta har tydelege og trygge vaksne som skapar gode relasjonar, læring, engasjement og motivasjon gjennom varierte arbeidsmetodar for å auke læringsutbyte hjå born og unge

Tenesta auka bruk av teknologi og digitale verktøy som støtte til læring og samhandling for kvalitetsutvikling av læring

Tenesta skal ha gode strukturar for systematisk arbeid og samarbeid i høve tidleg innsats for skape rammer der barn og vaksne opplever tryggleik, livsmestring og medverknad.

- Skulane og barnehagane deltek i nasjonal rettleiing for kvalitetsutvikling
- Skulane går inn i partnerskap med Høgskule på Vestlandet for digital kompetanse
- Barnehagane gjennomfører kompetanseheving for eit inkluderande barnehagemiljø
- Born, unge og deira føresette skal oppleve å ha «ei dør inn» til tverrfaglege tenester
- SFO vert rusta til å verta ein moglegheitenes arena for borna
- Leiing i skular og barnehagar skal arbeida med barnehage- og skulebasert kompetanseutvikling

Helse og omsorg

Tenesteområdet yter helse- og omsorgstenester til innbyggjarar i alle aldrar med fysiske, psykiske og/eller sosiale funksjonsvanskar. Det dreier seg om førebyggjande helsearbeid, råd, rettleiing og tilrettelegging, diagnostisering, behandling og re-/habilitering, aktivisering, pleie og omsorg og bistand. Tenester vert gitt i eigen heim og på institusjon.

Dei fleste tenester er forankra i dei to sentra som vert etablert og utvikla gjennom prosjektprogrammet «Lev Vel i Vaksdal»: Ressurssenter for demens og Helsehus med visingsrom for teknologi. Hovudprosjektperioden varer 3 år frå juli 2016. Det overordna målet er å utvikla framtidsretta og gode helse- og omsorgstenester for å møte dei utfordringar som kjem i åra framover med større etterspurnad og behov samstundes som tilgjengelege ressursar vert redusert. Utviklingsarbeidet må holda fram også etter at prosjektperioden er over.

Utviklingsarbeid knytt til «Lev Vel i Vaksdal» er i tråd med sentrale føringar og lokale styringsdokument og skal realisera strategiane frå «Kommunedelplan helse og omsorg 2015 – 2030», vedteken av Kommunestyret i april 2016. Planar og strategiar samsvarar godt med sentrale føringar og meldingar til kommunane om å satsa på innovasjon og nye og effektive metodar.

Meld St. 15 «Leve hele livet – en kvalitetsreform for eldre» vart lagt fram i mai 2018 og varslar ein reformperiode på fem år med oppstart i januar 2019. Kommunane skal kartleggja behov og utfordringar og gjennom politiske vedtak ta stilling til forslaga i reforma. Innsatsområde og metodar i reformene har svært mykje til felles med «Lev Vel i Vaksdal», noko som gjer at me har eit godt utgangspunkt ved inngangen til reformperioden. «Kommuner som omstiller seg i tråd med reformen, vil bli prioritert innenfor relevante eksisterende og eventuelle nye øremerkede ordninger. (...) Reformen skal evalueres gjennom følgeforskning i et representativt utvalg kommuner.» (Meld.St. 15)

I økonomiplanperioden vert det endringar og tilpassingar innan heile tenesteområdet. Økonomisk vert det krevjande og eit slikt nedtrekk krev stor endring. Grensa mellom offentlig og privat ansvar vert utfordra, og helsepersonell må samarbeida med brukarar, pårørande og frivillige i langt større grad enn tidlegare. Me må prioritera hardt framover og konsentrera oss om det mest naudsynte og få mest mogleg ut av tilgjengelege ressursar. Samstundes må tenestetilbodet utviklast slik at me er førebudde på framtidige utfordringar.

Mål for tenesteområde Helse og omsorg 2019 -2022

Det overordna målet er at innbyggjarane skal få forsvarlege og «gode nok» tenester innanfor dei ressursar me har tilgjengeleg.

Me skal etablere Ressurssenter for demens i Jamneområdet og Helsehus på Daletunet.

- Utvikla sentra gjennom prosjektprogrammet «Lev Vel i Vaksdal» i tråd med styringsdokument.
- Kunnskapsbasert og innovativ utvikling av tenester og metodar.
- Styrka tverrfagleg samarbeid for å betra pasientforløp og få meir samanheng i tenestene.
- Bygningar og uteområde som er tilrettelagt for brukarar og hensiktsmessig for drift.

Me skal ha fokus på ressursar hjå brukar og jobba helsefremjande, førebyggjande og rehabiliterande.

- Byggja ut tenester på dei nedste stega i omsorgstrappa.
- Saman med andre fag- og tenesteområde bidra til å betra folkehelsa i kommunen.
- Kompetanseheving og bevisstgjeriing av tilsette på alle ledd og alle avdelingar.
- Nyttar metodar som kartlegg ressursar og har meir fokus på tidleg innsats og gruppebasert oppfølging samt habilitering/rehabilitering.

Me skal fremja og leggja til rette for brukarmedverknad.

- Nytta eksisterande råd og organisasjonar/grupper for brukarmedverknad på systemnivå.
- Nytta brukarmedverknad bevisst gjennom prosjektet «Lev Vel i Vaksdal» med delprosjekt og aktivitetar og ved etterfølgjande utviklingsarbeid.
- Ha fokus på brukarmedverknad på individnivå i møte med brukarar og pårørande og nytta metodar som fremjar medverknad.

Me vil nytta omsorgsressursar i samfunnet, stimulera til auka innsats og leggja til rette for samarbeid med frivillige.

- Utvikla samarbeid med frivillige og Frivilligsentral og nytta mogelegheiter for å styrka dette gjennom konkrete samarbeidsprosjekt.
- Leggja til rette for godt samarbeid og god dialog med pårørande, gjennom pårørandemøte og Brukarutval o.a.

Me skal digitalisera og ta i bruk teknologi for å nytta ressursar på beste måte og for at innbyggjarar og brukarar kan oppnå betre meistring og livskvalitet.

- Auka kunnskap om mogelegheiter og produkt. Gjennom informasjon, visingsrommet Vågtech, kurs, vidareutdanning, nettverk, prosjekt m.m.
- Tilpassa tenestetilbod og realisera gevinstar etter kvart som nye produkt og metodar vert tekne i bruk.

Referansegruppa i «MedvirkDem» er samansett av tilsette sine representantar, leiarar, politikar, leiar av Eldrerådet, pårøranderepresentantar, Nasjonalforeningen for Folkehelsen og forskarar.

Samfunnsutvikling

Kommunane står overfor store utfordringar med omsyn til demografiske endringar, klima- og miljø utfordringar og folkehelse. Heilskapleg utvikling krev ei meir samordna bustad-, areal- og transportplanlegging som skal bidra til effektiv arealbruk og eit meir miljøvenleg transportsystem. Utbygging av nye veg og bane gjennom kommunen gjev grunnlag for ei slik utvikling, men er også krevjande med omsyn til plassering av massar og andre konfliktområde. Vaksdal har mykje utpendling i dag og det ligg potensiale for folketalsvekst i raskare og tryggare transportsystem i framtida. Kommunen legg til rette for utvikling gjennom områdereguleringsplanar for stasjonsbygdene Stanghelle og Vaksdal.

Utbygging og fortetting i stasjonsbyane er viktig for å realisere vinstane med ny veg og bane. Vaksdal som liten kommune vil ha utfordringar med å skape ei slik utvikling åleine, her er ein avhengig av samarbeid både med nabokommunar og andre offentlege samt private aktørar for å lukkast. Konkurransen med andre område rundt Bergen vil framleis vera stor. Næringslivet i Vaksdal er i utgangspunktet eit relativt lite miljø og det er liten aktivitet innan plan og bygg. Private planar er det få av i kommunen og kommunen har til no ikkje vore attraktiv nok for private utbyggjarar. Utbygginga på Tettaneset på Stanghelle er i så måte spanande for å måle interessa frå slike prosjekt i kommunen.

Folketalsauke er ei hovudmålsetjing for kommunen og ligg til grunn for arbeidet med bustadutvikling,

næringsutvikling og tenesteutvikling i kommunen fram mot 2040. Rådmannen legg til grunn at kommunen er ein aktiv samfunnsutviklar gjennom:

- godt samarbeid med innbyggjarar og frivillige lag og organisasjonar,
- å jobbe for gode løysingar i arbeidet med statleg plan for ny veg og bane for Arna –Stanghelle,
- utarbeiding av områdeplanar for utvikling av Vaksdal og Stanghelle.

Vaksdal kommune har samhald, open og nyskapande som verdiar. Verdiane speglar eit samfunn der ein bryr seg om kvarandre. Lokal identitet gjennom mangfald, landskap, kultur, historie og næringsliv er viktige berebjelkar i lokalsamfunnet. Å vere bynær er ei viktig føremon for utvikling av kommunen.

Vaksdal nyttar nærliggande sentrum, som Voss og Bergen, til mange service- og tenestefunksjonar, og har såleis eit nært forhold til begge desse stadane. God samfunnsutvikling blir skapt gjennom samspel mellom innbyggjarar, næringsliv, det offentlege og organisasjonslivet i kommunen. Det blømande og mangfaldige kulturlivet i kommunen er eit døme på det. Gjennom å synleggjere og vidareutvikle våre fortrinn kan me auke vår attraktivitet for å skape folkevekst og bulyst her i randsona til byen.

Kommunen forvaltar store verdiar knytt til infrastruktur. Ein har nyleg slutført kartlegging av tilstanden for kommunale vegar og bygg. Kartlegginga syner at tilstanden på det kommunale vegnettet i hovudsak er god, medan det står dårlegare til med dei kommunale bygga. Basert på tilstandsregistrering, vegtype og trafikkmengd er det utarbeidd ein handlingsplan for forsterking og grusing/reasfaltering av kommunale vegar basert på 4 ulike rammer (utdrag) Ein vil nytte den utarbeidde handlingsplanen ved prioritering av kommunale vegar.

Tilstandsregistreringa for kommunale bygg syner eit etterslep på vedlikehald på 500 millionar kroner innan 5 år. Skulebygga har dårlegast tilstand, men det er også store utfordringar for fleire av kulturbygga våre. Dale barne- og ungdomskule åleine står for 168 millionar kroner, og ved å byggje ny skule på Dale og nytt tilbygg på Vaksdal vert etterslepet redusert monaleg. Ein stor utfordring er at store delar av etterslepet på kommunale bygg og vegar må finansierast med driftsmidlar, til dømes utskifting av tak og vindauge samt reasfaltering av vegar.

Me har for stor bygningsmasse i høve til folketalet. For at me skal ha evne til eit berekraftig vedlikehald av kommunale bygg må vi redusere og effektivisere bygningsmassen monaleg. Me må tilpasse ambisjonsnivået for tilstand på bygga våre til dei strukturval som vert gjort for tenestene våre. Fleire av bygga våre må me avhende for å redusere driftskostnadene slik at me kan prioritere dei viktigaste bygga for kommunal tenesteproduksjon. Store investeringar i økonomiplanperioden gjer det naudsynt med større tiltak for å redusere driftsnivået.

Målsettingar i økonomiplanperioden forankra i verdi og hovudmål i kommuneplanen:

SAMHALD	OPEN	NYSKAPANDE
Vaksdal kommune skal vere ein inkluderande og trygg stad å bu for alle.	Stasjonsbyane Vaksdal, Dale og Stanghelle er attraktive sentra som inviterer til aktivitet.	Vaksdal kommune er proaktiv, og vil vere robust til å handtere dei endringane ein møter.
Støtte til- og samarbeid med eldsjeler og lag organisasjonar om kulturarrangement, turløyper og nærmiljøanlegg.	Oppstart utbygging av Stanghelle vest med akseptabel økonomisk risiko for kommunen.	Auka sambruk i kommunale bygg, nye skulebygg på Vaksdal og Dale.

Budsjett 2019

Økonomiplanen er retningsgivende for årsbudsjettet. Føresetnader med inntekter og utgifter er oppdatert basert på inntektssystemet, folketal pr 1.7 og andre endringer. Budsjettet vert justert når Statsbudsjettet er lagt fram og ny prognose ligg føre.

Frie inntekter

Dei samla frie inntektene (rammetilskot og skatt) for Vaksdal kommune vert berekna til 262,5 mill i 2019. Endra folketal, endra kriteriedata for kommune, ny kostnadsnøkkel og svak skatteutvikling medfører ein svak auke i frie inntekter for 2019. Veksten er på 2,6%, medan 2,8% er rekna som nødvendig for å kunne halde tritt med løns og prisveksten. Justert for endra ressursinnsats, auka pensjonskostnader, løns- og prisvekst betyr dette strammare rammer og trong for omstilling og effektivisering i 2019 og åra frametter. Det er ikkje venta busetting av flyktningar i 2019.

Folketal pr 1.juli 2018 ligg til grunn for rammetilskotet neste år. Vaksdal kommune hadde etter oppdaterte kriteriedata frå departementet pr 1.juli i år 4099 innbyggjarar, mot 4127 pr 01.07.17.

	01.07.2017	01.07.2018	Endring	Endring %
Innbyggere 0-1 år	101	87	-14	-14,0 %
Innbyggere 2-5 år	182	202	20	12,0 %
Innbyggere 6-15 år	491	489	-2	-0,4 %
Innbyggere 16-22 år	359	335	-24	-6,8 %
Innbyggere 23-66 år	2 213	2 205	-8	-0,4 %
Innbyggere 67-79 år	484	474	-10	-2,1 %
Innbyggere 80-89 år	219	232	13	5,7 %
Innbyggere 90 år og over	78	75	-3	-3,8 %
Innbyggere ialt	4 127	4 099	-28	-0,7 %

Rammetilskot og utgiftsutjamning utgjer 145,0 mill og skatt inkl. inntektsutjamning utgjer 119,0 mill. Vaksdal kommune mottar ikkje i dag andre skjønsmidlar enn dei som vert tildelt gjennom Fylkesmannen men denne er i 2019 sett til 0,- mot 0,9 mill i 2018. Distriktstilskot utgjer 4,6 mill i 2019.

Utgiftsutjevninga har ein liten nedgang for Vaksdal kommune, då kostnadsindeksen vert endra frå 1,1681 i 2018 til 1,1680 i 2019.

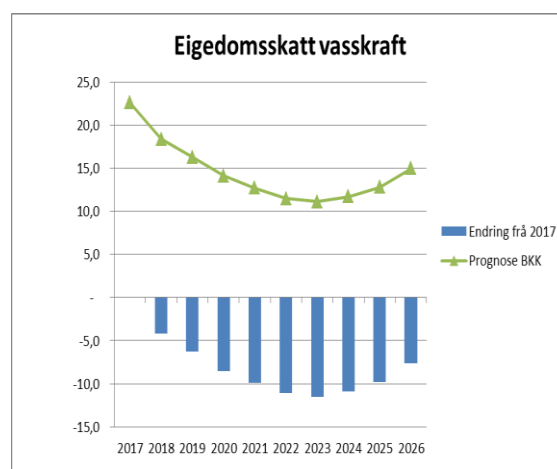
Andre inntekter

Eigedomsskatt

Omsetning siste 5 år ligg til grunn for eigedomsskatt. Føresetnadene som ligg inne i økonomiplanen er basert på BKK sine prognoser vurdert opp mot siste utvikling i kraftmarknaden. Det er lagt til grunn at kostnader ved alminneleg taksering i 2019 vert finansiert av inntektene.

I 2019 er det vidareført at 2 mill vert overført frå driftsbudsjett til investeringsbudsjett, for å dempe størrelsen på låneopptaket

Det er budsjetttert med eigedomsskatt frå vasskraftverk med 16,3 mill i 2019 medan det i 2017 var 22,6 mill. Fram mot 2022 viser prognosen ytterlegare reduksjon mot 11,5 mill.

Endringar for eigedomsskatt

Det er vedtatt endringar i eigedomsskatten frå 2019. Kategorien verk og bruk er fjerna og delvis overført næring frå 2019. Endringane gjeld ikkje for kraftverk, men nettanlegg vert i all hovudsak fritatt til liks med teleanlegg og anna infrastruktur som tidlegare har vore skattlagt. For næringseigedomar er det nytt at produksjonsutstyr og produksjonsinstallasjonar ikkje skal skattleggast.

Endringane vil medføre eit økonomisk tap for kommunane, dei første sju åra vert dette i noko grad kompensert for. P.t er ikkje dei økonomiske konsekvensane av omlegginga klare, kommunane skal m.a gjennomføre nytaksering på ein del objekt. Det kan kome fleire endringar framover i økonomiplanperioden. Kommunane har ikkje fått innsyns- og klagerett på skattegrunnlaget for eigedomsskatt.

Sal av konsesjonskraft

Kommunen har konsesjonskraft som vert seld i kraftmarknaden. I økonomiplanen er det lagt til grunn mindre overskot ved sal av konsesjonskraft grunna forventa låge salsprisar og auka innmatingskostnader. Gevinsten har vorte sterkt redusert over tid og svingar frå år til år. Frå botnnivå i 2016, løfta kraftprisen seg uventa i ein kort periode i 2017, i inneverande år vart den igjen litt redusert. Krafta for 2019 vart i august seld til 41,1 øre som er godt over forventa pris, og gevinsten reduserer låneopptaket for 2019 med 9 mill. Prognose framover visar ein nedgang igjen frå dagens nivå i 2020.

Konsesjonsavgift

Inntekter frå konsesjonsavgift er budsjettert med 3,1 mill i 2019, og vert overført til bundne fond. Det er NVE som bereknar avgifta som kraftverkseigarane må betale til kommunane. Midlande vert brukt til lokal næringsutvikling og ulike stimuleringstilskot.

Inntekter frå fond

Frå Næringsfondet tek vi inn samla 1.675.000,-. Til drift av Vaksdal Næringssselskap går 1 mill, kr 300.000,- går til etableringstilskot og kr 375.000,- går til renter og avdrag.

Havbruksfondet: Frå 2016 skal 80 prosent av inntektene frå framtidig vekst i oppdrettsnæringa fordelast gjennom Havbruksfondet til kommunar og fylkeskommunar. Ved fordeling av midlane vert det lagt til grunn klarert lokalitetsbiomasse pr 1. september. Alle kommunar og fylkeskommunar, som har klarerte lokalitetar for oppdrett av laks, aure og regnbogeaure i sjøvatn, får ein respektiv del av inntektene. Vaksdal er tildelt kr 1,688 mill i 2018. Det er ikkje budsjettert med utbetaling i 2019 ettersom dette er usikkert.

Renteinntekter og utbytte

BKK har tidlegare varsla at utbytte vert redusert frå tidlegare år. Ut frå kommunens eigarbrøk på 0,37% vert dette omlag 1,5 mill. I tillegg har kommunen utbytte frå Modalen/Eksingedalen Billag, Bir og Gjensidige på om lag 0,5 mill årleg. Renteinntekter vert om lag 0,7 mill.

Avkastning på verdipapir - Aksjar og obligasjonar

Pr 31.08.2018 er kommunen sin portefølje samla 97,1 mill. Dei siste åra har avkastninga vore positiv for kommunen, og pr 31.08.2018 er avkastninga noko betre enn benchmark (0,24%). Prognosane framover i perioden er usikre og avheng av fleire faktorar som t.d. storleiken på eigen portefølje og utviklinga i verdensøkonomien. I økonomiplan 2019-2022 er det lagt til grunn at det ikkje skal budsjetterast med avkastning på verdipapir.

Pr 31.08.2018 er porteføljen sett saman slik:

AKTIVAKLASSE	MARKEDSVERDI NOK	I PROSENT
Bankinnskudd	8 009 450	8 %
Sertifikat/obligasjoner	75 610 716	78 %
Aksjer	13 482 947	14 %
Totalt	97 103 113	100 %

Brukarbetaling og gebyrinntekter

Det vert lagt opp til ei generell prisauke på 3% om anna ikkje er særskilt nemnt i budsjettsaka.

Vatn- avlaup og renovasjon (VAR) er sjølvkostområde og gebyra skal dekke utgiftene. Oversikt over avgifter og gebyr følger framlegg til budsjett til formannskapet.

Frå 2018 fekk kommunane overført oppgåver knytt til kontroll med sal av tobakkvarer. Dette skal finansierast med gebyr. Vaksdal kjøper tenester frå Kvam herad til skjenkekontroll og frå i år også kontroll med sal av tobakksvarer. I første driftsår er det ikkje berekna gebyr for salsstadane. Frå 2019 vert nytt gebyr gjort gjeldande.

Utgifter**Renter og avdrag**

Renter og avdrag er budsjetttert ut frå investeringsbudsjett 2019. Renteutgiftene er budsjetttert med ei rente på 2,0% i 2019, 2,45% i 2020, 3,5% i 2021 og 4% i 2022. Med det er budsjetttert rente i 2019 redusert til 2,0% som følgje av dagens rentenivå på gjelda og forventa rentenivå i 2019. Denne reduksjonen i kostnader vert diverre tatt inn igjen av auka avdrag som følgje av auka investeringar.

Overført frå drift til investering

I samsvar med vedtak i 2017 vert det overført 2 mill frå eigedomsskatt frå drift til investering for å redusere låneopptak tilsvarande. I tillegg vert 2/3 av forventa gevinst på sal av konsesjonskraft overført frå drift til investering, dette utgjer om lag 9 mill i 2019. Totalt vert det derfor overført 11 mill frå drift til investering i budsjettet for 2019. Pr 31.12.2017 var gjelda 46,3% av brutto driftsinntekter. Kommunen ligg derfor under målsetjinga på 50%, men det er venta at dette vil endra seg jf vedteken investeringsplan. Det blir viktig å bruke meir av driftsmidlane til å finansiere investeringane.

Budsjettskjema

Budsjettskjema 1A – drift gir ei samla oppstilling av frie disponible inntekter, renter og avdrag, avsetningar, og kva som er fordelt til investering og drift.

Budsjettskjema 1A - drift	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019
Skatt på inntekt og formue	103 284	101 900	106 900
Ordinært rammetilskudd	151 042	155 900	157 039
Skatt på eiendom	37 349	31 800	30 300
Andre direkte eller indirekte skatter	3 369	3 100	3 100
Andre generelle statstilskudd	2 429	-	-
Konsesjonskraft	9 159	6 179	13 500
Sum frie disponible inntekter	306 632	298 879	310 839
Renteinntekter og utbytte	3 948	2 720	2 720
Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)	5 334	-	-
Renteutg.,provisjoner og andre fin.utg.	5 464	8 002	10 375
Tap finansielle instrumenter (omløpsmidler)	1 026	-	-
Avdrag på lån	14 701	16 200	23 000
Netto finansinnt./utg.	-11 909	-21 482	-30 655
Til dekning av tidligere regnsk.m. merforbruk	-	-	
Til ubundne avsetninger	11 395	359	4 500
Til bundne avsetninger	3 735	3 100	3 100
Bruk av tidligere regnsk.m. mindreforbruk	11 195	-	-
Bruk av ubundne avsetninger	-	1 150	-
Bruk av bundne avsetninger	4 479	1 675	1 675
Netto avsetninger	544	-634	-5 925
Overført til investeringsbudsjettet	10 512	6 118	11 000
Til fordeling drift	284 756	270 645	263 259
Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	276 371	270 645	263 259
Mer/mindreforbruk	8 385	-	-

Budsjettskjema 1B – driftsbudsjettet viser nettoløyping per rammeområde
Skjemaet er utgangspunkt for økonomistyringa

Budsjettskjema 1B - Drift	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019
Fellesområde økonomi	29 383	28 868	30 410
Tenestoområde Helse og omsorg	120 791	113 050	112 078
Tenestoområde Oppvekst	87 104	87 240	87 770
Tenestoområde Samfunnsutvikling	39 093	41 487	41 000
Bruk av premiefond		-	8 000
Sum	276 371	270 645	263 258

Økonomisk oversikt - drift	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019
Driftsinntekter			
Brukerbetalinger	19 360	19 596	18 603
Andre salgs- og leieinntekter	24 877	22 006	19 830
Overføringer med krav til motytelse	49 092	28 193	29 437
Rammetilskudd	151 042	155 900	157 038
Andre statlige overføringer	25 167	14 514	14 514
Andre overføringer	18 755	17 127	13 850
Skatt på inntekt og formue	103 284	101 900	106 900
Eiendomsskatt	37 349	31 800	30 300
Andre direkte og indirekte skatter	3 369	3 100	3 100
Sum driftsinntekter	432 295	394 136	393 571
Driftsutgifter			
Lønnsutgifter	205 932	197 383	202 880
Sosiale utgifter	57 204	62 271	50 928
Kjøp av varer og tj som inngår i tj.produksjon	64 622	63 017	46 088
Kjøp av tjenester som erstatter tj.produksjon	42 144	34 682	36 385
Overføringer	26 955	12 577	14 573
Avskrivninger	16 820	17 000	17 000
Fordelte utgifter	- 1 084	- 1 598	- 5 523
Sum driftsutgifter	412 591	385 332	362 332
Brutto driftsresultat	19 703	8 804	31 239
Finansinntekter			
Renteinntekter og utbytte	3 948	2 720	2 720
Gevinst på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	5 334	-	-
Mottatte avdrag på utlån	35	60	60
Sum eksterne finansinntekter	9 317	2 780	2 780
Finansutgifter			
Renteutgifter og låneomkostninger	5 464	8 002	10 575
Tap på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	1 026	-	-
Avdrag på lån	14 701	16 200	23 500
Utlån	35	-	-
Sum eksterne finansutgifter	21 226	24 202	34 075
Resultat eksterne finanstransaksjoner	- 11 908	- 21 422	- 31 295
Motpost avskrivninger	16 820	17 000	17 000
Netto driftsresultat	24 614	4 382	16 944
Interne finanstransaksjoner			
Bruk av tidligere års regnsk.m. mindreforbruk	11 195	8 385	-
Bruk av disposisjonsfond	-	1 160	-
Bruk av bundne fond	9 496	2 410	3 016
Sum bruk av avsetninger	20 691	11 955	3 016
Overført til investeringsregnskapet	10 512	8 418	11 000
Dekning av tidligere års regnsk.m. merforbruk	-	-	-
Avsatt til disposisjonsfond	18 785	4 744	4 500
Avsatt til bundne fond	7 623	3 175	4 460
Sum avsetninger	36 920	16 337	19 960
Regnskapsmessig mer/mindreforbruk	8 385	-	-

Investeringar

Vedteken Økonomiplan 2019 – 2022 er lagt til grunn for framlegg til kapitalbudsjett for 2019.

Kostnadsramma for nytt vassverk på Vaksdal er justert opp med 10 millionar kroner i tråd med inngått kontrakt. Justert kostnadsramme er tatt inn i gebyrprognosen for vass- og avløpsgebyr som vert handsama samen med budsjettet. Ramma for ombygging 1-3 etasje Heradshuset er justert opp med 1 million kroner i tråd med vedtak av byggeprogram juni 2018. Samla auke på investeringsramma er justert opp med 11 millionar kroner til 472,5 millionar kroner i perioden 2019-22. I tillegg er det gjort nokre mindre justeringar av periodisering av økonomiplanen som er kommentert under. Endringane vert tatt inn i ny økonomiplan.

Tiltak på investeringsplan 2019

Felles økonomi

Generell pott til investeringar i kyrkja er sett av midlar til prosjektering av utbetring av Dale kyrkje i tråd med utarbeidd tilstandsrapport frå Kyrkjeleg Fellesråd. Straktiltak på Dale kyrkje vert å utføre innanfor den årlege ramma på 200 000 kroner. Midlar IKT/Digitalisering gjeld i hovudsak felles satsingar i IKT samarbeidet. Innbyggartenester i ny portal har høgast prioritet i 2019, i tillegg til m.a oppgradering journalsystem helse og omsorg, innføring nye nasjonale løysingar og ein del mindre prosjekt lokalt.

Helse og omsorg

Som konkretisering av prosjektet «Lev Vel i Vaksdal» er det utarbeidd ein moglegheitsstudie som er lagt ved budsjettet. Det er vurdert tre alternative utbyggingsløysingar / tenesteprofilar for Vaksdal kommune i denne analysen der ein ser på ulike måtar kommunen kan innrette og organisere pleie- og omsorgstenestene:

- 0   delt drift som i dag.
- 1   korttidsavdeling og omsorgsbustader på Dale, institusjonsplassar og omsorgsbustader på Vaksdal.
- 2   omsorgsbustader på Dale, institusjonsplassar og omsorgsbustader på Vaksdal.

Alle alternativ er tilpassa statlege føringar med tanke på blandinga av institusjonsplassar og ulike typar omsorgsbustadar i omsorgstrappa. I tillegg syner moglegheitsstudien korleis alternativa kan realiserast på Vaksdal og Dale. Alternativ 1 og 2 føreset at frigjort areal på Helsehuset på Dale vert omgjort til seniorbustader. Det er etterspurnad på sentrumsnære seniorbustadar på Dale og ei lokalisering attmed Helsehuset vert vurdert som ein føremon.

Illustrasjon av ressurscenter Vaksdal - alternativ 2.

For alternativ 0 og 1 er det lagt til grunn at kjøkkenløyser vert «kok-kjøl» som i dag då «kok-server» i ein delt løyser på to sjukeheimar ikkje vil ha den kvalitetsforbetringa ein ynskjer å oppnå.

For alternativ 2 skal kjøkkenløyser utgreist for «kok-server» samt «kok-kjøl» som i dag.

For alternativ 2 foreslår ein å rive administrasjonsbygget frå 1930 på Daletunet omsorgssenter (den gamle sjukeheimen), eventuelt bygge den om til bustader dersom dette er berekraftig. Utfordringa med dette bygget er det store vedlikehaldsetterslepet. For alternativ 1 og 2 skal ein utgreie å flytte vaskeriet til Vaksdal ressursenter.

Samanlikning av investeringar og årlege kostnader for kvart alternativ:

	Alternativ 0	Alternativ 1	Alternativ 2
Areal etter utbygging	11 975 m ²	11 358 m ²	9 020 m ²
Vedlikehaldsetterslep 0-10 år	129 mill. kr	107 mill. kr	75 mill. kr
Riving og ombygging/nybygg	1 mill. kr	90 mill. kr	123 mill. kr
Bruttoinvestering	130 mill. kr	197 mill. kr	198 mill. kr
Maksimalt tilskot Husbanken	0 mill. kr	38 mill. kr	50 mill. kr
Netto investering Vaksdal kommune	129 mill. kr	159 mill. kr	148 mill. kr
Drift helse og omsorg	39,9 mill. kr	35,8 mill. kr	28,7 mill. kr
Drift eigedom	7,8 mill. kr	7,4 mill. kr	5,9 mill. kr
Kapitalkostnad	6,0 mill. kr	7,4 mill. kr	6,8 mill. kr
Sum årlege kostnader	53,8 mill. kr	50,6 mill. kr	41,4 mill. kr
Differanse til alternativ 0		- 3,2 mill. kr	- 12,4 mill. kr

Alternativ 2 gjev vesentleg lågare driftskostnader enn dei andre alternativa, utan at dette går ut over tal plasser eller kvalitet på tenestene. Prosjektet vert lagt fram som eige sak.

Prosjektet kan realiserast innanfor ramma i økonomiplanen og tidlegare løyvingar til formålet. Det er unytta investeringsmidlar på bygg og utstyr for helse og omsorg frå tidlegare år, investeringane i 2019 er difor utsett til 2020/21. Husbanken sin finansieringsordning for formålet vert avslutta i 2021.

Oppvekst

Dale barne- og ungdomsskule

Det er sett av 169,1 millionar kroner i 2019 til bygging av ny barne- og ungdomsskule på Dale som føresett i økonomiplanen.

I kontrakt med entreprenør har Vaksdal kommune opsjon på bygging av ein halv tredje etasje til i tråd med krav om fleksibilitet i byggjeprogrammet. Påbygget er på 600 m². Opsjonen har ein kostnad på 15 millionar kroner og må løysast ut innan 1. februar 2020. Utløysing av opsjonen er ikkje lagt inn i budsjettet for 2019.

Peling for ny skule på Dale.

Vaksdal skule

Det er sett av midlar til utarbeiding av skisseprosjekt og konkurransegrunnlag for tilbygg Vaksdal skule. Byggeprogram for Vaksdal skule vert lagt fram til handsaming i kommunestyret desember 2018. Prosjektet er no kome så langt at ein ser at kostnadene er vesentleg høgare enn det som er sett av i økonomiplanen.

Det er sett av 200 000 kroner til opprusting av uteområde for skular/barnehagar.

Samfunnsutvikling

Det er budsjettert med 8,7 millionar i investeringar til kommunale bygg. Desse er disponert med 2,7 millionar kroner til restfinansiering av oppgradering av 1-3 etasje i heradshuset samt 2 millionar kroner til utfasing av oljekjel til Heradshuset, Dale kyrkje og Dalehallen (Enøk tiltak kommunale bygg). Det er budsjettert med 350 000 kroner til industrimaskinar på reinhald. 3,65 millionar kroner til kommunale bygg er tenkt nytta til oppgradering av tak på Stanghelle skule, utbetring av råteskader på Kallestadstova samt datakabling / lukking avvik på Heradshuset.

Det er sett av 700 000 kroner til oppgradering av kommunale vegar og bruar. Naudsynt oppgradering av stikkrenner og kommunale overvassleidningar for auke i nedbør er inkludert i desse midlane. Det er vidare sett av 700 000 kroner til utskifting av maskinar og utstyr samt 200 000 kroner til årleg post for rassikring.

Generell pott til møteplassar / grøntanlegg / nærmiljø er vidareført. Det er sett av 1 million kroner til planlegging av kollektivterminal på Dale. Dette er eit samarbeidsprosjekt med Hordaland fylkeskommune.

For plan og geodata er det sett av 0,3 mill kroner til oppdatering av digitale kartverk/arkiv. Det er sett av 1,9 millionar kroner til kjøp av tenester i samband med områdeplan for Vaksdal og Stanghelle.

Innan vatn og avlaup (sjølvkost) er det sett av 20 millionar kroner til restfinansiering av Vaksdal vassverk. I tillegg er det sett av til saman 3 millionar til fornying av vass- og avløpsnettet.

KAPITALBUDSJETT	BUD. 2019	ØPL. 2020	ØPL. 2021	ØPL. 2022
FELLES ØKONOMI - SENTRALT BUDSJETTERT	1 500 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000
Ikt- og datasikkerhetsløsning	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000
Kyrkja - investeringar		2 700 000	200 000	200 000
Kyrkja - investering ikkje disponert	200 000	2 500 000	200 000	200 000
Kyrkja - Dale kyrkje	500 000			
HELSE OG OMSORG				
Prosjekt Demenssenter/helsehus		42 000 000	37 000 000	8 000 000
Prosjekt Demenssenter/helsehus - utstyr		1 000 000	2 000 000	2 000 000
Prosjekt Demenssenter/helsehus -bygg		41 000 000	35 000 000	6 000 000
Prosjekt: Innovasjon i omsorg	300 000	300 000		
OPPVEKST				
Investeringar bygg for oppvekst	1 541 300 000	53 700 000	28 700 000	200 000
Dale barne- og ungdomskule	169 100 000	25 000 000		
Tilbygg Vaksdal skule	5 000 000	25 500 000	25 500 000	
Opprusting uteområde skular/barnehagar	200 000	200 000	200 000	200 000
SAMFUNNSUVIKLING				
Investeringar kommunale bygg	25 200 000	6 000 000	5 000 000	27 500 000
Ombygging Heradshuset (1-3 etg)	2 700 000			
Enøk-tiltak kommunale bygg	2 000 000	2 000 000	1 000 000	500 000
Maskinar reinhald	350 000			
Kommunale bygg, Ikkje disponert	3 650 000	4 000 000	4 000 000	4 000 000
Stanghelle Vest - Tettanaset bustadområde				9 500 000
Møteplassar / grøntanlegg / nærmiljø /	1 500 000	500 000	500 000	500 000
Andre møteplassar / grøntanlegg /	300 000	500 000	500 000	500 000
Trafikksikringsiltak	200 000	200 000	200 000	200 000
Kollektivterminal Dale	1 000 000			
Samferdsel og rastiltak	1 600 000	3 300 000	2 500 000	500 000
Oppgradering kommunale vegar og bruar	700 000	500 000	500 000	500 000
Teknisk stasjon maskiner/utstyr	700 000	2 500 000		
Prosjekt rassikring:	200 000	200 000	200 000	200 000
Plan og geodata	2 200 000	1 200 000	1 100 000	300 000
Digitale kartverk/arkiv	300 000	500 000	500 000	500 000
Planarbeid til utvikling av stasjonsbyane	1 900 000	500 000	500 000	
Vassforsyning	21 500 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000
Kommunale vassverk	1 500 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000
Nytt vassverk Vaksdal	20 000 000			
Avlaup	1 500 000	9 500 000	9 500 000	1 500 000
Avlaup (kloakkar)	1 500 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000
SUM INVESTERINGAR	213 500 000	121 900 000	87 200 000	50 900 000

Finansiering

Pr 31.12.2018 vil Vaksdal kommune ha om lag 370 mill i lånegjeld.

Investeringsrekneskapen er budsjettert med tal inkl MVA. Momskompensasjon for investeringar vert ført direkte i investeringsrekneskapen, og påverkar ikkje drifta i 2019. Det er rekna inn 42,7 mill i momskompensasjon og 3 mill frå sal av anleggsmiddel (eigedom). Overført frå drift utgjer 11,0 mill. Av dette er 2 mill frå eigedomsskatt og 9 mill frå sal av konsesjonskraft. Bruk av kapitalfond er 5 mill jf. vedtak. I tillegg vert 4,384 mill overført frå årsoverskot i 2017. Dette reduserer låneopptak tilsvarande.

Budsjettskjema 2A – investering viser summen av investeringane og korleis dei er finansiert.

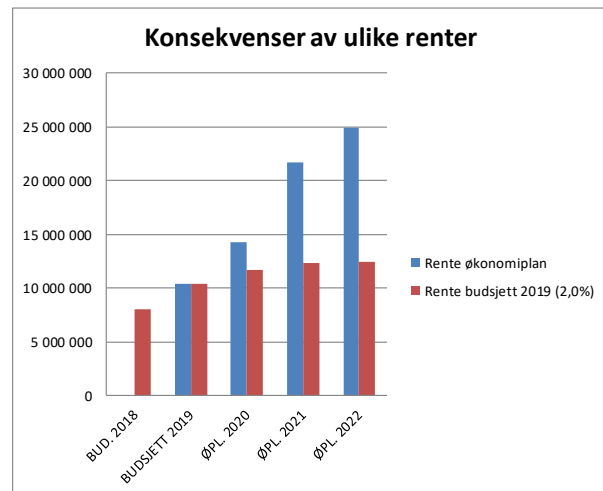
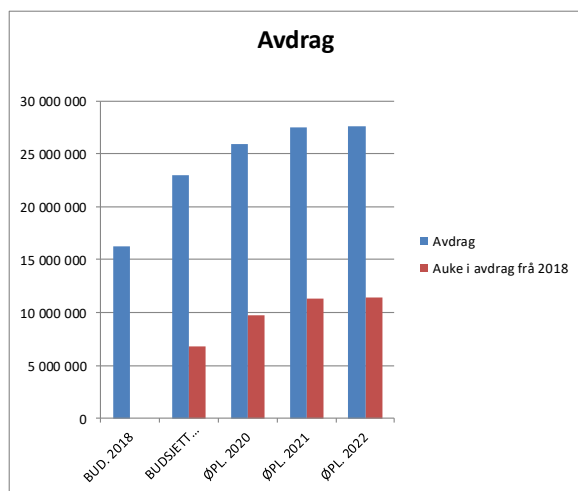
Økonomisk oversikt - investering	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019
Investeringer i anleggsmidler	33 549	119 100	213 500
Utlån og forskutteringer	1 554	-	3 400
Kjøp av aksjer og andeler	1 255	-	-
Avdrag på lån	3 870	-	-
Dekning av tidligere års udekket	-	-	-
Avsetninger	1 745	-	-
Årets finansieringsbehov	41 972	119 100	216 900
Finansiert slik:			
Bruk av lånemidler	13 185	76 447	149 416
Inntekter fra salg av anleggsmidler	248	3 000	3 000
Tilskudd til investeringer	764	- 1 400	-
Kompensasjon for merverdiavgift	4 278	16 690	42 700
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	3 308	3 400	1 400
Andre inntekter	57	- 2 000	-
Sum ekstern finansiering	21 839	96 137	196 516
Overført fra driftsbudsjettet	10 512	8 418	11 000
Bruk av tidligere års udisponert	-	-	-
Bruk av avsetninger	9 621	14 545	9 384
Sum finansiering	41 972	119 100	216 900
Udekket/udisponert	-	-	-

Økonomisk oversikt - investering	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019
Inntekter			
Salg av driftsmidler og fast eiendom	248	3 000	3 000
Andre salgsinntekter	57	-	-
Overføringer med krav til motytelse	871	-	-
Kompensasjon for merverdiavgift	4 278	16 690	42 700
Statlige overføringer	764	- 1 400	-
Andre overføringer	-	-	-
Renteinntekter og utbytte	-	- 2 000	-
Sum inntekter	6 217	16 290	45 700
Utgifter			
Lønnsutgifter	2 298	-	-
Sosiale utgifter	877	-	-
Kjøp av varer og tj som inngår i tj.produksjon	25 897	118 900	212 100
Kjøp av tjenester som erstatter tj.produksjon	-	-	-
Overføringer	4 478	200	1 400
Renteutgifter og omkostninger	-	-	-
Fordelte utgifter	-	-	-
Sum utgifter	33 550	119 100	213 500
Finansransaksjoner			
Avdrag på lån	3 870	-	-
Utlån	1 554	-	3 400
Kjøp av aksjer og andeler	1 255	-	-
Dekning av tidligere års udekket	-	-	-
Avsatt til ubundne investeringsfond	264	-	-
Avsatt til bundne investeringsfond	1 481	-	-
Sum finansieringsransaksjoner	8 422	-	3 400
Finansieringsbehov	35 755	102 810	171 200
Dekket slik:			
Bruk av lån	13 185	76 447	149 416
Salg av aksjer og andeler	-	-	-
Mottatte avdrag på utlån	2 437	3 400	1 400
Overført fra driftsregnskapet	10 512	8 418	11 000
Bruk av tidligere års udisponert	-	-	-
Bruk av disposisjonsfond	6 569	9 195	4 384
Bruk av bundne driftsfond	2 470	-	-
Bruk av ubundne investeringsfond	582	5 000	5 000
Bruk av bundne investeringsfond	-	350	-
Sum finansiering	35 755	102 810	171 200
Udekket/udisponert	-	-	-

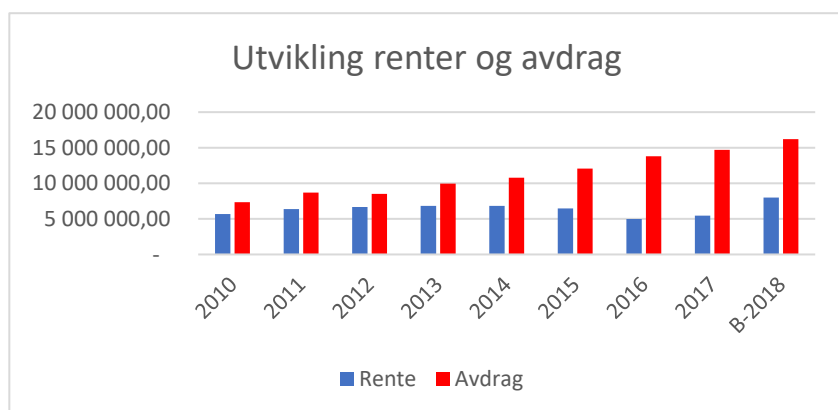
Renter og avdrag utgjør 33,4 mill i 2019. Renteutgiftene er budsjettert med eit rente på 2,0% i 2019, og veksande til 4% mot slutten økonomiplanperioden. Lånegjeld pr 31.12.2019 vil vere 518,4 mill.

	BUDSJETT 2019	ØPL. 2020	ØPL. 2021	ØPL. 2022	SUM 2019-2022
SUM INVESTERINGAR	213 500 000	121 900 000	87 200 000	50 900 000	473 500 000
Bruk av formidlingslån	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000	8 000 000
Bruk av lån m/rentekomp. Skule/kyrkje	-	-	-	-	-
Bruk av ordinære lån	147 416 000	87 520 000	59 760 000	30 720 000	325 416 000
Samla låneopptak	149 416 000	89 520 000	61 760 000	32 720 000	333 416 000
Sal av fast eiendom	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000	12 000 000
Frå fond	9 384 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000	24 384 000
Frå drift	11 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000	17 000 000
Frå MVA	42 700 000	24 380 000	17 440 000	10 180 000	94 700 000
Lån IB	368 952 591	493 968 591	556 188 591	589 048 591	
Lån IB + nytt låneopptak	518 368 591	583 488 591	617 948 591	621 768 591	
Avdrag	23 000 000	25 900 000	27 500 000	27 600 000	104 000 000
Avdrag formidlingslån	1 400 000	1 400 000	1 400 000	1 400 000	5 600 000
Sum avdrag	24 400 000	27 300 000	28 900 000	29 000 000	109 600 000
Lånegjeld etter avdrag	493 968 591	556 188 591	589 048 591	592 768 591	
Renteutgifter gamle og nye lån	10 400 000	14 300 000	21 600 000	24 900 000	71 200 000

Avhengig av rentenivå vil samla renter og avdrag auke med 15,8 mill frå budsjett 2018 til budsjett 2022, gitt uendra rentenivå i heile perioden. Dersom det vert auka renter mot 4% i slutten av perioden gir dette ei samla auka utgiftsnivå på 28,3 mill i forhold til budsjett 2018.

Utvikling av renter og avdrag over tid viser auka avdrag, medan rentene ikkje har auka i same takt som følgje av synkande rentenivå. Tala for 2018 viser budsjetterte beløp.

Fond

Fondstype	31.12.2012	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017
Disposisjonsfond	46 678 646	56 539 011	67 533 681	67 423 402	70 648 429	82 864 459
Bundne driftsfond- k.to 2.51	24 539 031	28 350 136	37 198 718	37 079 499	40 262 063	38 389 170
Ubundne investeringsfond – k.to 2,53	70 353 178	42 143 911	39 786 674	39 561 643	41 932 470	41 614 792
Bundne investeringsfond – k.to 2.55	6 275 883	8 488 193	4 007 774	4 629 879	5 786 471	4 797 627
Totalt fond pr. 31/12	147 846 738	135 521 251	148 526 846	148 694 423	158 629 433	167 666 047

Av disposisjonsfondet er omlag 17,8 mill knytt til Flyktningefond/Grunnskule og 44,5 mill er avsett til amortiseringsfondet.

Premieavvik er differansen mellom årets betalte pensjonspremier og berekna pensjonskostnad. Kommunesektorens *pensjonspremier* skal dekke dei auka pensjonspliktingane som har påløpt i løpet av året og vert berekna etter ordinære aktuarmessige prinsipp. Den betalte premien vil mellom anna avhenge av avkastninga pensjonsleverandøren oppnår på pensjonsmidlane og lønsveksten rekna med utgangspunkt i lønsnivået ved utgangen av året. Premiane kan derfor svinge frå år til år. Premieavviket pr 31.12.2017 er 36,5 mill. Premieavviket må betalast ned med ulike satsar etter kva år det har oppstått i. For premieavvik som er oppstått frå 2014 skjer nedbetaling over 7 år. Det er føresett at nedbetaling (årleg utgiftsføring) av premieavviket vert dekket av amortiseringsfondet.

Alle kommunar har eit premiefond i tilknytning til pensjonskassen. Det er avsette midlar frå tilbakeførte premier og overskot som kan brukast til premiebetaling i år med underskot på porteføljen. Inntekter er sikra ei minimumsavkastning tilsvarande den garanterte renta. Midlane kan berre brukast til framtidig premiebetaling. I økonomiplanen er det foreslått å nytta midlar frå fondet til premiebetaling i ein overgangsfase med tilpassing til nye økonomiske vilkår. Det er også tidlegare år vore nytta midlar til premiebetaling t.d for å balansere pensjonskostnadane. Avsetningane dei siste åra gjer at det er forsvarleg å bruke litt meir midlar frå fondet i ein kortare periode. I 2019 budsjettet er det lagt opp til bruk av 8 mill frå premiefondet til premiebetaling.

Bruk av oppsparte midlar frå fond		Budsjett 2019
Premiefond	I drift	8 millionar
Kapitalfond	Til investering	5 millionar*

*Vedtak KOM 62/2016

Strategiske val og endringar i drifta

Kommunen har tatt strategiske vegval og møter utfordringane med innovasjon og nyskaping. Dette er i samsvar med eit av hovudmåla i den nye kommuneplanen «Vaksdal kommune er proaktiv, og vil vere robust til å handtere dei endringane ein møter». Kommunestyret har vedtatt framtidsretta mål og strategiar for dei neste ti åra. Dette vert fylgt opp i delmål og tiltak i komande planperiode og vidare i seinare rulleringar. Samhald, nyskapande og open er verdiane vi skal bygge framtida på.

Deltaking og mestring er viktig for livskvalitet og helse. Kommunen skal bidra til god folkehelse gjennom utvikling og tilrettelegging av samfunnet slik at den enkelte kan ta gode val. Gjennom tidleg innsats, trivsel og mestring i barnehage og skule, tilrettelegging for fysisk aktivitet og for deltaking i frivillig arbeid, trygge lokalsamfunn, aktivitet og deltaking i samfunnet skal me bidra til å fremje mestring og god helse.

Sjølv ein mindre kommune kan drive med forskning og innovasjon, det er prosjektet «Lev Vel i Vaksdal» eit godt døme på. Helse og omsorg i Vaksdal får med rette merksemd og ros for å gå føre for å utvikle nye metodar, bruke moderne teknologi smart, og ta i bruk stor grad av medverknad og dialog med brukarar og pårørande mv. Ideen tok form under arbeidet med OU-prosjektet og har resultert i eit nyskapande og framtidsretta utviklingsarbeid i tenestene.

Effektiv og målretta ressursbruk vert stadig viktigare for å løyse oppgåvene. Å prioritere dei viktige tinga, bruke teknologien, tenke smart og nyskapande er stikkorda for ei berekraftig samfunnsutvikling som sikrar livskvalitet og livsgrunnlag i dag og i framtida.

Økonomisk har Vaksdal krevjande år med lågare inntektsgrunnlag og omstillingsbehov. Samtidig er investeringsbehovet aukande. Gjennom tilstandsvurderingane av kommunale bygg og vegar er det dokumentert store etterslep på vedlikehald. Utbygging av K5 gir nye mogelegheiter for vekst i stasjonsbyane, men det kravst «økonomiske musklar» for å realisere visjonane. Vekst i folketalet er etterlengta, men vil også krevje nye investeringar i t.d. barnehagar, skular mv. Investering i ny skule på Dale er eit stort løft for ein kommune på vår størrelse og rådmann er uroa for ei monaleg stor auke i lånegjelda utan at investeringa skal redusere driftskostnader i særleg grad. Konsekvensane for opplæringstilbodet og andre tenester kan på sikt bli negative.

Dei største utfordringane i planperioden vil etter rådmannen si vurdering vera å

- Gjere viktige vegval for å tilpasse oss til endra behov, rammevilkår og forventningar
- Viktige investeringsavgjerder som har stor betydning for kommunen sin økonomi, folketalsutvikling og tenesteproduksjon
- Gjennomføre strategiane samstundes som me har god kvalitet og godt arbeidsmiljø i dagleg drift
- Sikre at me utnyttar potensialet i eigne inntekter maksimalt

Dette vil krevje arbeid og samarbeid på alle nivå i administrasjonen, og det vil krevje eit godt samarbeid mellom politisk nivå og administrasjonen. God kommunikasjon, informasjon og dialog vil vere viktig både i eigen organisasjon og i høve innbyggjarane. Handlingsprogrammet skal realisere viktige mål for samfunnet innafor dei rammene kommunen rår over.

Organisasjon

Kommuneorganisasjonen er den største arbeidsplassen i Vaksdal. Om lag 430 personar fordelt på om lag 320 årsverk har kommunen som arbeidsgjevar. Menneska som arbeider her er vår viktigaste ressurs. Mange fagprofesjonar og yrkesgrupper er representert for å løyse kommunen sitt mangfold av oppgåver.

Overordna mål og strategiar

Visjon og verdigrunnlag: Gjennom arbeidet med kommuneplanen er det utarbeida visjon og verdiar for kommunen. Verdiane skal liggje til grunn for kommunen sine val og målsetjingar. Vår visjon er «bynært bygdeliv». Overordna verdiar er uttrykt som «**Nyskapande – Open – Samhald**».

Gjennom organisasjonsutviklingsarbeidet (OU) arbeidde heile kommuneorganisasjonen med felles verdiar og valde «respekt – tillit – kompetanse – løysingsorientert». Desse verdiane høver godt inn under våre overordna verdiar fastsett i kommuneplanen. Visjon, verdiar, etikk og samfunnsansvar utgjer ei felles plattform.

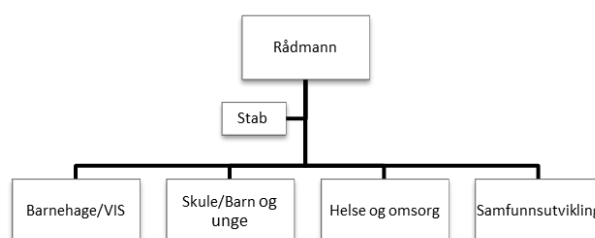
Mål og strategiar for organisasjonen

- Vaksdal kommune skal ha ein sunn økonomi og gjennom god økonomistyring sikre økonomisk handlingsrom med dei inntektene me har
- Me møter innbyggjarane med dialog og profesjonalitet
- Me arbeidar systemisk og heilskapleg for å gje rett teneste til rett nivå til rett tid til lågast mogeleg kostnad
- Me legg vekt på lokal identitet og kultur i samfunnsutvikling og tenesteyting
- Me har det godt på jobb og er stolte av kommunen vår

Organisering

Kommunen er organisert i to nivå med rådmann, stab og 4 resultateiningar.

Omsynet til samordning, effektiv oppgåveløysing og kvalitet for brukarane ligg til grunn for organiseringa. Organiseringa skal ivareta krav til rolledeling og gjennom det sikre god internkontroll. Godt leiarskap er avgjerande for å hente ut potensialet i organisasjonen og god leiing er avgjerande for innovasjon og utvikling.

Både strategisk leiing på rådmanns nivå og operativ leiing på einingsleiarnivå er redusert dei siste åra. Prioritering av større utviklingsoppgåver ligg til grunn. I ei utfordrande tid for kommunen er det viktig å finne rett nivå for strategisk og operativ leiing for å sikre tilstrekkeleg kapasitet, kompetanse og endringskraft balansert mot økonomi.

For kommunen sine fellesfunksjonar/stab er kapasiteten avgrensa og sårbar, ulike samarbeid om oppgåveløysing med andre kommunar kan verta aktuelt i planperioden. Også for andre små og sårbare fagmiljø kan dette verta aktuelt. Auka lovkrav til kompetanse og kapasitet forsterkar ei slik utvikling.

Ein handlekraftig organisasjon fangar opp og responderer hurtig på behovsendingar, styrer etter fellesskapets beste løysningar og er god på intern og ekstern samhandling.

Omstilling og endring

Alle organisasjonar er i stadig endring. Endringstakten i samfunnet aukar og stiller nye krav til oss. Det skal gjennomførast tilpassingar til reduserte budsjетtrammer og effektivisering av tenestetilbodet i alle einingar og på alle nivå. Arbeidet vil krevje gode leiarar, medverknad frå tilsette, samarbeid med tillitsvalde og aktiv stabsstøtte i gjennomføringa. Tiltak som har potensiale i form av reduserte kostnader eller som frigjer ressursar til kjerneoppgåver vil bli prioritert.

Det er viktig at organisasjonen har kompetanse og gode system når ein gjennomfører endring og omstilling. Her er kommunen sine rutinar for omstilling og eit formalisert og godt samarbeid med arbeidstakarorganisasjonen viktige verktøy for å sikre at prosessane blir gjennomførde på ein god og korrekt måte.

Det skal gjennomførast tilpassingar til reduserte budsjетtrammer og effektivisering av tenestetilbodet i alle einingar og på alle nivå. Dette vil krevje tilstrekkeleg leiarkraft, medverknad frå tilsette, samarbeid med tillitsvalde og aktiv stabsstøtte i gjennomføringa.

Kvart år i planperioden vil tal årsverk verta redusert som følgje av endra rammevilkår. Sjølv om reduksjon i antal årsverk så langt som mogeleg skal skje gjennom naturleg avgang og utan oppseiingar, vil mange kunne få endring i arbeidssituasjonen. Rådmann vil legge til rette for så gode løysingar som mogeleg for dei som vert råka.

Kommunen som arbeidsgjevar

Kommunesektoren skal møte framtidens behov og endringane som skjer i samfunnet. Dette krev ein nyskapande og endringsdyktig organisasjon med gjennomføringskraft til å utvikle tenester og arbeidsformer. For å lukkast er det avgjerande å ha motiverte og engasjerte medarbeidarar med riktig kompetanse.

Vårt overordna mål for arbeidsgjevarpolitikken er definert som

- Vaksdal kommune er ein attraktiv arbeidsgjevar
- Vaksdal kommune er ein nyskapande, dynamisk og lærande organisasjon

Det er utarbeida mål og strategiar for følgjande innsatsområde i arbeidsgjevarpolitikken:

- Etikk og samfunnsansvar
- Medarbeidarskap og leiing
- Samarbeid og arbeidsmiljø
- Innovasjon og utvikling
- Kompetente medarbeidarar
- Mangfald og likeverd

Arbeidsgjevarpolitikken er under revidering. Desse måla vil inngå i komande handlingsprogram.

Revisjon av tilhøyrande planar og ev reglement vert lagt inn som tiltak under desse overordna måla.

Som arbeidsgjevar har ein plikt til å arbeide aktivt, målretta og planmessig for å fremje likestilling og hindre diskriminering. Organisasjonen skal vera prega av openheit, inkludering og mangfald – utan diskriminering på grunnlag av etnisitet, livssyn, kjønn, funksjonsevne, alder eller seksuell orientering. Dette gir retning for kommunen sin rolle som samfunnsutviklar, tenesteytar og arbeidsgjevar.

Kommunen har etiske retningslinjer nedfelt i arbeidsgjevarstrategien. Etikk og etiske problemstillingar er eit sentralt tema i HMT – arbeidet og i arbeidet med kvalitetsutvikling i heile organisasjonen. Kommunen skal vera ein open og solid organisasjon med høy etisk standard.

Læring, utvikling og innovasjon

Endringstakten i samfunnet og arbeidslivet aukar. Evne til innovasjon og nyskaping er nødvendig for å løyse komplekse utfordringar og knappheit på ressursar.

Dei gjennomgåande måla i planperioden er styrande for mål og tiltak for organisasjonen samla.

Mål og satsingsområde i perioden

- Organisasjonsutvikling og innovasjon
- Kompetanseutvikling
- Verksemdsstyring og kvalitetsutvikling
- Digitalisering
- Kommunikasjon og openheit
- Arbeide systematisk og målretta med reduksjon av sjukefråver gjennom bruk av forskings- og effektbaserte verkemidlar. Aksjon sjukefråver inngår i dette.
- Auke tal lærlingar i samsvar med vedtak
- Implementere ny arbeidsgjevarepolitikk

Kvart satsingsområde har fleire tiltak som er under arbeid eller vert sett i gang.

Tilpassa driftsorganisasjon

Oversyn over stillingar og årsverk viser ei nedgang dei siste åra. Dette har skjedd gjennom naturleg avgang. I 2019 og åra frametter er det behov for å redusere arbeidsstokken ytterlegare.

Tala er frå HRM systemet pr 31.12. Det vil alltid vere ein del variasjonar ift vikariat og vakante stillingar som ikkje er tatt med i tabellen. Endringar i organisering i perioden gjer at tala ikkje kan samanliknast heilt.

	2014		2015		2016		2017	
	årsverk	personar	årsverk	personar	årsverk	personar	Årsverk	personar
Felles*	23,95	33	25,1	31	30,5	37	34,37	41
Skule	74,02	92	68,52	86	61,26	88	69,82	86
Barnehage (VIS frå 2017)	44,4	48	44,5	47	43,34	49	55,8	61
Heimetenesta	65,67	92	59,29	82	56,68	87	111,53	185
Sjukeheimstenesta	66,82	120	60,91	107	49,79	97		
Folkehelse og familie	19,8	25	22,11	28	20,1	25		
Samfunnsutvikling	47,95	58	49,48	62	46,84	63	49,67	62
samla	342,61	468	329,01	443	308,51	446	321,19	435

* variasjon i innhald ulike år. 2017: Rådmann og stab, Lærlingar, HTV/HVO og Frivilligsentralen, Helsestasjon, barnevern, NAV, PPT

Gjennomgåande fokusområde

Mål, tiltak og rammer 2019

Folkehelse og levekår

Kommuneplanen innleiar med å skildre samfunnet vårt slik:

Vaksdal kommune er kjenneteikna av nærleik, samhald og omsorg. Det er eit samfunn der ein bryr seg om kvarandre. Lokal identitet gjennom mangfald, landskap, kultur, historie, næringsliv er viktige bærebjelkar i lokalsamfunnet.

God folkehelse og gode levekår går som ein raud tråd gjennom heile planen og inngår i mål og strategiar som er valt. Dette finn ein og i kommunedelplanar og temaplaner frå dei seinare åra.

Dette vert lagt til grunn for mål og tiltak i alle deler av den kommunale verksemda i 2019. Samarbeid med frivillige, lag og organisasjonar, næringsliv, andre kommunar, fylket og statlege verksemder er nødvendig for å motverke levekårsutfordringar. Å motivera og tilretteleggja for ansvar for eiga helse og størst mogleg grad av aktivitet og deltaking er viktig.

Folkehelseoversynet frå 2015 og årlege folkehelseprofilar (Folkehelseinstituttet) syner både positive sider og kva utfordringar kommunen har. Profilen i 2017 er også gjennomgåande for fleire år og viser:

- Høg trivsel i skulen
- Trygt nærmiljø
- Færre med psykiske lidningar
- Høgt sjukefråver og høg andel uføre
- Fleire med muskel og skjelettlidingar og diabetes type 2
- Fleire skader med behandling i sjukehus

Kommunen deltar med tverrfagleg kompetanse i folkehelsenettverk. I 2019 vert det arbeid med å oppdatere data og styrke det tverrfaglege arbeidet for god folkehelse.

Samfunnstryggleik

Kommunen har eit generelt og grunnleggjande ansvar for å ta i vare innbyggjarane sin sikkerheit og trygghet innanfor sitt geografiske område. Alle uønskte hendingar skjer i ein kommune, og kommunane utgjer det lokale fundamentet i den nasjonale beredskapen.

På bakgrunn av ein omfattande sårbarheitsanalyse gjennomførte kommune ein hovudrevisjon av den overordna Beredskapsplanen i 2015. Planen er sist revidert våren 2017, men mindre endringar skjer fortløpande. Tenestene har også egne beredskapsplanar basert på lokale forhold.

Kommunen skal ta omsyn til tryggleik og beredskap i samband med all arealplanlegging. Det er m.a. krav om at det vert utarbeida risiko- og sårbarheitsanalyse i samband med alle nye reguleringsplanar. Forskrift om konsekvensutgreiingar omtalar i kva tilfelle det skal utarbeidast konsekvensutgreiing (KU og kva denne skal innehalde.

Mål og tiltak for samfunnstryggleik og beredskap i 2019 er

- Gjennomføre ei årleg beredskapsøving for kriseleiinga
- Årleg revisjon av beredskapsplan
- Sikre naudstraum for viktige funksjonar

Klima og miljø

Kommunane må førebu seg og førebygga konsekvensar av klimaendringane. Tiltak som reduserer klimautslepp gjennom arealbruk, transportplanlegging og energiøkonomisering i drift av bygg er døme på dette. Heilskapleg utvikling krev ei meir samordna bustad-, areal- og transportplanlegging som skal bidra til effektiv arealbruk og eit meir miljøvenleg transportsystem. Utbygging av nye veg og bane gjennom kommunen gjev grunnlag for ei slik utvikling, men er også krevjande med omsyn til plassering av massar og andre konfliktområde.

Klimautfordringar med auka nedbør, flaum, ras, havnivåstigning og springflo er tema som er viktige både som tema- og arealplanarbeid. Ei sentral utfordring er å ta klimaomsyn i all samfunns- og arealplanlegging, slik at tilpassing til eit «klismart» samfunn og ny teknologi gjev «grønt» skifte. Dette vil også gjelde for energi og nullutsleppsteknologi, og er del av kommuneplanen si overordna målsetting i samfunnsdelen, og pregar særleg arealplanlegging, beredskapsplanar, innkjøp og drift/vedlikehald. Klima, energi og miljø vil vere eit viktig tema i arbeidet med områdeplanane i stasjonsbyane.

Mål og tiltak i 2019 er å redusere klimautslepp gjennom arealbruk, arealplanlegging, innkjøp, utbygging og drift som t.d energiøkonomisering i drift av bygg og digitalisering som reduserer papirflyt og transport.

Digitalisering

Teknologiske løysingar og digitalisering blir karakterisert som ein megatrend for utvikling av samfunn og økonomi. Innafor alle område, i privat og offentlig verksemd, kan teknologi bidra til effektivisering og endring. Arbeidsoppgåver og jobbar vert automatisert og digitalisert.

Digitalisering er eit viktig satsingsområde for Vaksdal kommune m.a. for å effektivisere arbeidsprosessar og betre tenestene til innbyggjarane. I prosjektet «Lev Vel i Vaksdal» skal teknologi bidra til aktivitet og deltaking heile livet.

Vaksdal skal vera ein effektiv organisasjon som utviklar og tar i bruk innovative og digitale løysingar. Innbyggjarane i kommunen forventar digitale tenester og digital dialog med kommunen. Organisasjonen er avhengig av digitale løysingar for å kunne effektivisere arbeidsprosessar og tenesteproduksjon ytterlegare framover. Eit sterkt IKT samarbeid mellom kommunar er plattformen for vidare utvikling lokalt.

Teknologiutvikling og digitalisering er en drivkraft for hvordan kommunal sektor organiserer, utvikler og leverer tenester. Digitalisering dreier seg i stor grad om endring og fornyelse av tjenester, prosesser og arbeidsmåter. Digitale løsninger må endres i takt med at teknologien og samfunnet endrer seg. (Digitaliseringsstrategi mot 2020, KS)

Mål og tiltak for 2019 er tatt inn i alle teneste- og verksemdsområde. I IKT samarbeidet er det utarbeida felles digitaliseringsstrategi og handlingsplanar som vert revidert årleg . Det pågår fleire prosjekt for å få fulldigitaliserte eller automatiserte tenester. Gjennom deltaking i KS og staten sin finansieringsordning for å utvikle standardar og felleskomponentar kan me få tilgang til løysingar eller utviklingsmidlar. Eit regionalt samarbeid i heile fylket er under etablering.

Tenesteområde Oppvekst

Tenesteområdet Oppvekst omfattar barnehagar, skular, PPT, barnevern, helsestasjonen, Vaksdal introcenter og NAV. Kommunen har 4 barnehagar og 5 skular. Det er barnehage og skule på Vaksdal, Stanghelle, Dale, Stamnes og skule i Eksingedalen. Vaksdal kommune kjøper skuleplassar til elevar frå Eidslandet krins i Modalen kommune. Kommunen yter tilskot til Modalen for førskuleborn frå Eidslandet og Eksingedalen som går i barnehage i Modalen.

Endra organisering i oppvekst skal bidra til eit meir systematisk og heilskapleg arbeid for born, unge og heimane deira.

Tverrfagleg avdeling for barn og unge

Barnevern, helsestasjonen og PPT har hatt eitt ei samla avdeling som skal jobbe tett saman med barnehage og skule. Avdelinga skal arbeide systematisk og heilskapleg med tidleg innsats og førebygging for barn og unge. Barn, unge og deira foreldre skal oppleve «ei dør inn» til tenestene i avdelinga. Avdelinga har styrka tenesta med kommunepsykolog knytt til helsestasjonen.

NAV

Prioriterte målgrupper i NAV er unge under 30 år og flyktingar som står utanfor arbeidslivet. I tillegg vil vi sjå på andre tiltak som betre kan utnyttast i kommunen for å auka moglegheitene for den enkelte til å gå over i utdanning/jobb.

Vaksdal introcenter

Vaksdal introcenter er i 2019 godt i gang sitt 3. driftsår. Vaksdal er ikkje vorte bedt om å busette flyktingar i 2018, men nokon av dei tidlegare busette har fått familiegjening. Tal busette som har starta kvalifiseringa og delteke på norskopplæring i 2018 er omlag deltakarar i 2018. VIS starta hausten opp grunnskuleopplæring for vaksne. Deltakarane skal gjennomføra grunnskulen på to år. Det er omlag 15 deltakarar, dei fleste av desse er kvinner. Grunnskuleopplæringa vil gje deltakarane mogelegheit til seinare å gjennomføra vidaregåande eller verta lærling. VIS vil fortsetje drifta også i 2019, men då med hovudfokus på grunnskuleopplæring for vaksne.

Barnehage og skule

Fødselstal og aktuelle barnehageborn for perioden 2012 – 2017 (pr. 30.06.17, VISMA)

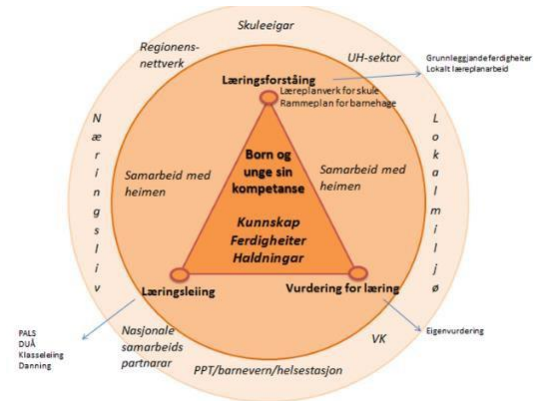
Totalt	2013	2014	2015	2016	2017	2018
268	44	54	62	48	45	15

Elevtal skuleåra 2018/2019 og 2019/2020 for skulekrinsane pr. september 2017

Skuleår	DBU	Vaksdal	Stanghelle	Stamnes	Eksingedalen	Modalen
2017-2018	123	108	186	35	9	8
2018-2019	225 (128)	108	181	31	7	6

(xx) = av dette elevar på ungdomstrinnet

Skulane og barnehagane har gjennom arbeidet med rettleiing for kvalitetsutvikling sett tre felles satsingsområde. Det er læreplan-/rammeplanforståing, vurdering for læring og læringsleiing. Målet for satsingane er å auka born og unge sin kompetanse – kunnskap, ferdigheiter og haldningar. Målet vil vi nå i samarbeid med heimen og andre viktige medspelarar, blant anna PPT, barnevern og helsestasjonen. Vi følj òg opp arbeidet med organisasjonsutvikling der målet er kollektivt orienterte skular og barnehagar.

Mål for 2018

- Ha gode prosessar i arbeidet med, og oppstart av, nybygging/rehabilitering av skulebygg
- Auka kompetanse til dei tilsette om inkluderande oppvekst- og læringsmiljø i området Oppvekst
- Minst 55% av dei som går ut av introduksjonsprogrammet skal over i ordinær utdanning eller arbeid
- Utarbeide Kommunedelplan Oppvekst

Økonomisk ramme

Det er krevjande økonomiske rammer innafor oppvekst. Det er nødvendig å kontinuerleg arbeide med innhald og organisering for best mogeleg nytte den økonomiske ramma som oppvekst har for å møte kravet om auka kvalitet og betre læringsresultat.

Oppvekst	Ramme 2018	Ramme 2019
Kommunalsjef oppvekst inkl sosial	6 318 000	6 356 000
Barnehage inkl VIS/Flyktning	23 218 000	23 359 000
Skule	57 704 000	58 055 000
SUM	87 240 000	87 770 000

I tillegg til utfordringane som er skildra under skule og barnehage har NAV kostnader knytt til aktivitet og oppgåver som utfordrar og framleis vil utfordre tenesteområde økonomisk. NAV har auke i utbetalingar til økonomisk sosialhjelp. Denne utviklinga ser ein òg nasjonalt. Vi vil ha fokus på å få redusert utbetalingar ved å få personar over i jobb og/eller utdanning.

Barnehage

Barnehagane i Vaksdal har som visjon: « I barnehagen vår vert alle sett og verdsett, me er blant dei beste på samarbeid mellom barnehage, heim og lokalsamfunn. Barnehagen er trygg, inkluderande, aktiv, kreativ og nytenkjande».

Hausten 2018 er det 201 barn til saman i dei fire barnehagane i Vaksdal. Dette er same nivå som 2017. Det er 42 barnehagebarn som byrjar på skulen i august 2019.

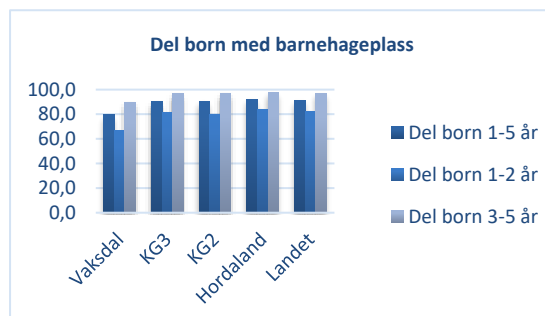
Tal barn som har rett til barnehageplass i 2019:

Fødselsår	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Barnetal	44	54	62	48	45	25*

* Basert på fødselar januar- august og forventa fødselar september – desember.

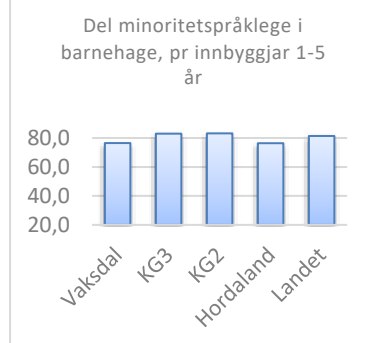
I 2017 var del born med barnehageplass 79,4 %. Det er venteleg at del born med barnehageplass i 2019 vil vera om lag 80 %.

I Vaksdal går nær 20 % færre barn i alderen 1-2 år i barnehage enn samanliknbare kommunar og landet elles. I alderen 3 -5 år går om lag 5 % færre born i barnehage i Vaksdal enn andre kommunar.

Det siste året har det vore ei auke i del minoritetsspråklege barn i barnehage, men vi har færre minoritetsspråklege barn i barnhage enn samanliknbare kommunar og Hordaland. Barnehagane legg i samarbeid med VIS til rette for at barn av busette flyktningar så raskt som mogeleg får barnehageplass.

Barnehagane deltek frå august 2018 i ei nasjonal satsing for eit inkluderande barnehagemiljø. Dette er ei barnehagebasert kompetanseheving for alle tilsette som vil gå føre seg i 1,5 år i samarbeid med Høgskolen i Innlandet. Satsinga vil vera hovudfokus i kvalitetsutviklinga og kompetansehevinga for alle tilsette i barnehagane i heile 2019. Måla i budsjettåret 2019 speglar denne satsinga.

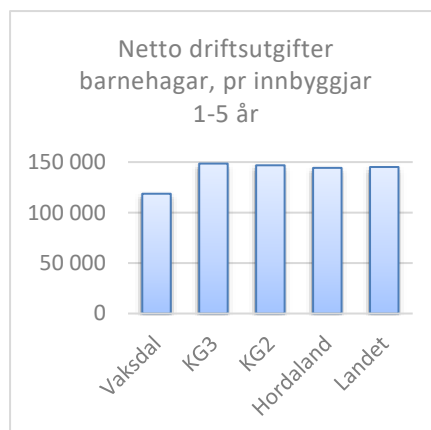

Mål for 2019

- I vår barnehage arbeider vi kontinuerleg og systematisk med å fremme et trygt og inkluderande barnehagemiljø, og med å oppdage, undersøke og forebygge alle former for krenkelsar. Vi stopper krenkelsar og føl opp med eigna tiltak til barna opplever at dei har eit trygt og inkluderande miljø.
- Barnehagen nyttar digitale verktøy som eit viktig verkemiddel i det pedagogiske arbeidet og for at borna skal få erfaring med varierte metodar for leik, læring og oppleving.
- Gjennom barnesamtalar og foreldreundersøkingar legg barnehagen til rette for barn og føresette sin medverknad i utforminga av tilbodet.

Barnehagane i Vaksdal hadde i 2017 som tidlegare år lågare utgifter til barnehage enn dei vi samanliknar oss med. Ut frå objektive utgiftsbehov sett av SSB, der kriteria er barn 2-5 år, barn 1 år utan kontantstøtte og utdanningsnivå, ligg Vaksdal sitt behov om lag 15-20 % under landssnittet. I 2017 var utgiftene til barnehage i Vaksdal 15- 20 % under landssnittet.

Det har vore to endringar i lovverket i 2018 som påverkar drifta og kostnadane til barnehage.

Den eine gjeld pedagognorm og er gjeldande frå august 2018.

Den andre gjeld bemanningsnorm og skal vere på plass frå august 2019. Det vert med dette ekstra viktig å fordele born i opptaket slik at ein nyttar pedagogressursen best mogeleg. KS sine berekningar viser at endringane ikkje er fullfinansiert.

Økonomisk ramme	Ramme 2018	Ramme 2019
Barnehage inkl VIS/Flyktning	23 218 000	23 359 000
SUM	23 218 000	23 359 000

Lågt fødselstal i 2018 påverkar drifta frå hausten 2019 og det er lagt inn reduksjon i drifta knytt til oppstart av barnehageåret 2019/2020.

Det er auke i tal føresette som får innvilga redusert foreldrebetaling grunna låg inntekt. I 2018 medførte dette inntektstap på 12 % av opphaldsbetalinga. Det er berekna same prosentdel for 2019.

Drifta i barnehagen er utfordrande. Vi har ei auke i tilskot til andre kommunar i både kommunale og private barnehagar. For å tilpasse drifta vil vi halde fram med ein barnehage ope om sommaren og ved opptak til nytt barnehageår fordela barna mellom barnehagane med mål om full utnytting av kapasitet på den enkelte avdeling.

Skule

Skulane i Vaksdal har som visjon: «*Me er blant dei beste på samarbeid mellom skule, heim og lokalsamfunn. I skulen vår vert alle sett og verdsett, derfor har vi eit godt læringsmiljø med gode faglege resultat. Skulen er trygg, inkluderande, aktiv, kreativ og nytenkjande*».

Hausten 2018 går det til saman 461 (477 haust 2017) elevar på dei fem skulane våre. Vi har òg 8 elevar frå Vaksdal som har skuleplass ved Mo skule i Modalen.

Hausten 2019 startar det 41 born på 1. årssteg i skulane i Vaksdal. Elevane startar på skule på Vaksdal, Stanghelle, Stamnes og Eksingedalen. På ungdomssteget starta det 50 elevar, medan 40 elevar avsluttar grunnskulen og starta på vidaregåande skule. Elevtalet vil med dette vera om lag det same i 2019/2020 som inneverande år.

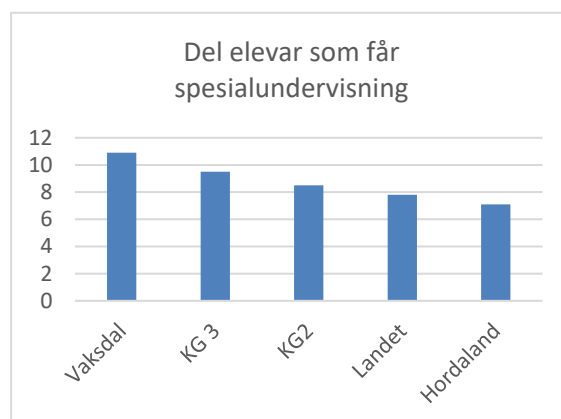
Skuleåret 2019/2020

Årssteg	DBU	Vaksdal	Stanghelle	Stamnes	Eksingedalen	Samla
1.	17	11	10	2	1	41
8.	49	0	0	0	1	50
VG1	37	0	0	0	3	40

Ved Mo skule Modalen har Vaksdal 8 elevar våren 2019, medan det er forventa 6 elevar hausten 2019.

Skulane i Vaksdal har arbeida i fleire år for å redusera tal elevar som får spesialundervisning til fordel for betra tilpassa opplæring med godt læringsmiljø. Det har vore gjort eit systematisk arbeid på alle skulane i tett samarbeid og oppfølging av PPT. System for ressursteam og PALS er gode verktøy i arbeidet. Del elevar som får spesialundervisning i Vaksdal er på 1. – 4. årssteg 9,7 % (nasjonalt 5,2 %), 5. – 7. årssteg 11,2 % (nasjonalt 9,2 %) og 8. – 10. årssteg 9 % (nasjonalt 10,2).

Fleire elevar i Vaksdal får spesialundervisning enn samanliknbare kommunar, men vi har lågare timetal. Med reduksjon i timetalet vil det vera særskilt viktig å ha god kvalitet tidleg innsats, tilpassa opplæringa og spesialundervisninga framover.

I 2017 starta skulane i Vaksdal deltaking i tilbodet om rettleiing for kvalitetsutvikling i regi av Udir med mål om å betra læringsresultata til elevane. Satsingsområda for skulane er læreplanforståing, vurdering for læring og læringsleiing. Områda er valt etter grundige analysar av kartleggingar og undersøkingar som er gjennomført på den enkelte skule. Satsingsområda er i tråd med nasjonale føringar. Ny overordna del til læreplanane vil ha særleg fokus og vera retningsgjevande for kvalitetsutviklinga. Måla som er sett for 2019 gjenspeiler at ein er kome vidare i satsinga med meir spissa mål knytt til dei overordna tema. Elevmedverknad, digitalisering og satsing på opplæring som inkluderer sosiale og faglege mål er i fokus. Rettleiinga vert avslutta våren 2019, medan skulane vil fortsetja arbeidet som er starta.

Alle skulane vil òg vidareføra det gode arbeidet med PALS (Positiv-Adferd-støttande Læringsmiljø og Samhandling) med mål om at alle elevar opplever eit godt og trygt læringsmiljø i tråd med revidert lov om skulemiljø.

I 2017 starta vi eit utviklingsprosjekt for SFO. Utviklingsarbeidet fremjar fokus på innhald og kvalitet i

SFO-tilbodet. I 2018 vil vi særleg fokusera på at intensjonane er vorte til den gode praksisen som vi ynskjer for borna i SFO. Erfaringar og vurderinga skal delast mellom tilsette i SFO og rektorane og strategi for vegen vidare vert utforma hausten 2018. I 2019 skal kvalitetsarbeidet i SFO inkluderast i skulane sine utviklingsplanar, som ei vidareføring av utviklingsprosjektet.

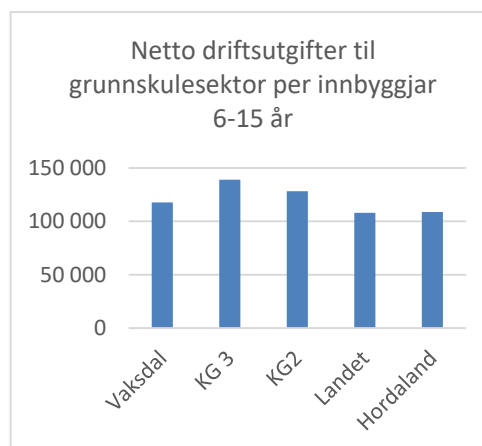
Mål for 2019

- Elevane våre opplever at dei høyrer til i eit positivt, variert og aktivt læringsfelleskap
- Elevane skal møte lærarar som inkluderer digitale verktøy i opplæringa
- Elevane opplever elevmedverknad knytt til dei pedagogiske satsingsområda på den enkelte skule

Økonomisk ramme	Ramme 2018	Ramme 2019
Skule (inkl Barnevern, helsestasjon og PPT)	57 704 000	58 055 000
SUM	57 704 000	58 055 000

Kostnadsnivået for skule pr. 2017 ligg lågare enn både kommunegruppe 2 og 3, men det ligg høgare enn fylket og landet. Kostnaden inkluderer SFO, skyss og skulelokale. I 2017 utgjorde grunnskule 21 % av netto driftsutgifter til kommunen. Reduksjonen i drifta frå tidlegare år er i stor grad gjennomført ved å redusere tal undervisningstimar.

Frå hausten 2018 er barnetrinnet på Stanghelle og Dale samla på Stanghelle skule. Auke i kostnad knytt til auka behov for lærarar og skyss er lagt i budsjett 2019. Norm for lærartettleik i skulen er frå hausten 2018 oppnådd og i ramma for 2019 er det lagt inn å møte dei auka krava som er sett til lærartettleik hausten 2019.

Forventa tilskot frå staten til tidleg innsats og lærartettleik er lagt inn i budsjettet og nytta til lønsmidlar til lærarar. Økonomiske rammer til elevar i/frå andre kommunar er auka opp til forventa inntekter og utgifter i 2019. Dette påverkar og reduserer rammene til drift av skulane i Vaksdal.

Kostnadar i barnevernet knytt til tiltak i og utanfor heimen er òg ei utfordring som vil krevje auka innsats og auka økonomiske rammer òg i 2019.

Tenesteområde helse og omsorg

Tenesteområdet er organisert i ei eining med avdelinga Helsehus og Ressurssenter i tillegg til forvaltningskontor, legeteneste, fysio- og ergoterapi og rus og psykiatri. Innan tenesteområdet utfører me tenester i heile skalaen for tenesteyting og femner om alle alders- og diagnosegrupper frå førebyggjande tiltak til bistand og helsehjelp. Målsetnad er at den enkelte i størst mogleg grad kan nytta eigne ressursar og meistra eige liv. Overordna mål for økonomiplanperioden er at innbyggjarane skal få forsvarlege og gode nok tenester innanfor dei ressursar me har tilgjengeleg.

Vaksdal til liks med andre kommunar har dei siste åra jobba med å vri innsats frå institusjonsbasert omsorg til meir helsefremjande, førebyggjande og rehabiliterande tenester, d.v.s nedover i omsorgstrappa. Dette er i tråd med kommunedelplan helse og omsorg, økonomiplanar og nasjonale føringar og utfordringsbilete. Samstundes går talet eldre ned og inntektsgrunnlaget til kommunen fell, noko som krev tilpassa tenester og reduksjon i bemanning. Kravet til effektivitet aukar, og midlar og ressursar må omfordelast til meir ressurseffektivt nivå.

Frå 2022/2025 vil talet 80 + auka gradvis i kommunen. Det aukande talet eldre er ei nasjonal og global utfordring som kommunane må bu seg på. I Vaksdal vil åra fram mot 2022 verta viktige for å rigga tenestene slik at me framover vert i stand til å gi god nok assistanse, helsehjelp og omsorg til innbyggjarane med dei ressursar kommunen rår over. Utviklingstrekk og forskning viser at dei fleste eldre ønskjer å bu heime så lenge som råd. Nye metodar og hjelpemiddel opnar for dette på ein heilt annan måte enn det ein såg for seg berre få år attende.

2019 er første året av reformperioden for «eldrereformen» som vert varsla i Meld. St. 15 (2017-2018), «Leve hele livet». Reformperioden er sett til 5 år med ulike faser for kartlegging, planlegging, gjennomføring og evaluering. I 2019 skal det vera førebuing og oppstart, og «Leve hele livet» skal setjast på dagsorden. Kommunane skal i løpet av 2019 – 2020 ta stilling til løysingane i reforma og planleggja korleis dei vil utforma og gjennomføra dei lokalt.

I 2019 går me inn i siste år av prosjektperioden for «Lev Vel i Vaksdal». Programmet femner om utviklingsarbeid, kompetanseheving og fleire delprosjekt, nokre av dei i samarbeid med forskarar. Brukarane medverkar, og utviklingsarbeidet føregår i dagleg drift, noko som sikrar implementering av kompetanse og metodar. I løpet av 2019 skal fleire delprosjekt avsluttast, og me skal saman med Nordhordlandkommunane ta i bruk velferdsteknologi som del av Nasjonalt velferdsteknologiprogram. Andre satsingar er i startfasa og vil holda på framover. Det gjeld t.d. bygningsmessige endringar, ombygging og eventuelt nye bygg som legg til rette for optimal fungering og effektiv drift.

Det kontinuerleg forbetningsarbeidet vil pågå i helse og omsorg framover slik me er pålagt i ny Kvalitetsforskrift frå 2017. I 2019 skal årshjul for risikovurdering og kvalitetsvurdering brukast i heile tenesteområdet, og nye metodar utprøvde på korttidsavdelinga, skal spreiaast til andre avdelingar.

Mål for 2019 er i samsvar med satsing og framdrift i prosjekt/utviklingsarbeid og med styringsdata som fortel oss at me framleis har forbetningspotensiale i å endra og effektivisera tenester.

Mål og tiltak for tenesteområdet i 2019

- Brukarundersøking skal gjennomførast på avdelingane i samsvar med årshjul.
- Brukarmedverknad på system-/tenestenivå skal nyttast i forbetningsarbeid.
- Pårørandemøte og informasjonsmøte skal gjennomførast i samsvar med årshjul.
- Gjennom samarbeid med Frivilligsentral og andre frivillige etablere gode tilbud som fremjar deltaking og meistring for brukarar og innbyggjarar.
- I tråd med plan for Nordhordlandprosjektet ta i bruk teknologi som gir auka trygghet, meistring og deltaking for minimum 30 brukarar.
- Implementera årshjul for kvalitetsvurdering og forbetring og ta i bruk nye verktøy/metodar.

Økonomisk ramme

Helse og omsorg	Ramme 2018	Ramme 2019
Kommunalsjef Helse og omsorg	3 746 000	3 714 000
Helse og omsorg	109 304 000	108 364 000
SUM	113 050 000	112 078 000

Drift av «Lev Vel»-prosjektet ligg i ramma til kommunalsjef som er prosjektleiar for programmet. Aktivitetane i prosjektet er dekkja av tilskot og eksterne midlar, i tillegg kjem vår eigeninnsats. Tilskot til AO-senteret i tillegg til felleskostnader er budsjettet her.

Helse og omsorg

Å samle tenestene i ei eining har ført til større heilskap i tenestene, og det har vorte eit større og meir samanhengande fokus på pasientflyt og meir heimebasert oppfølging og tilrettelegging.

Tenesta vil i 2019 holda fram med stort fokus på førebygging, tilrettelegging og rehabilitering. Her vil eigenmeistring og velferdsteknologi vera avgjerande bidrag for å lukkast med satsinga saman med brukarar, pårørande og andre samarbeidspartar. Fokus på kvardagsmeistring og kvardagsrehabilitering vert vidareført.

Bygningsmessige endringar og meir tilrettelagde butilbod vert gradvis oppretta ved Ressurssenteret og på Helsehuset.

Det vert samarbeida på tvers av avdelingar og fagområde for å nytta ressursar maksimalt og tilpassa og effektivisera drift, og det vert arbeida systematisk med mål om å redusera sjukefråværet.

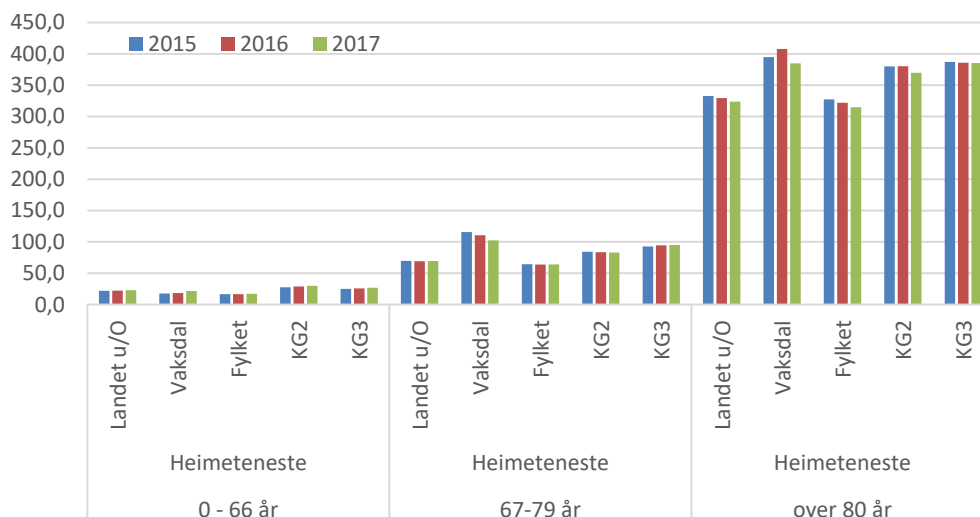
Ressurssenter Vaksdal

Me er i gang med oppbygging av eit ressurssenter for demens i samsvar med vedtekte styringsdokument og milepælar under «Lev Vel i Vaksdal». Kompetanseheving innan feltet vil halda fram, og me vil satsa endå meir på samarbeid med pårørande og frivillige. Jamfør lokale og sentrale planar og samanlikna med andre kommunar, er forskyving av ressursar og innsats frå institusjon og over mot heimebaserte tenester rette vegen å gå også innan demensfeltet. I 2019 vil bygningsmessig tilrettelegging for optimal fungering og drift på avdelingane få stort fokus. Planlegging og prosjektering vil skje i tråd med politiske vedtak.

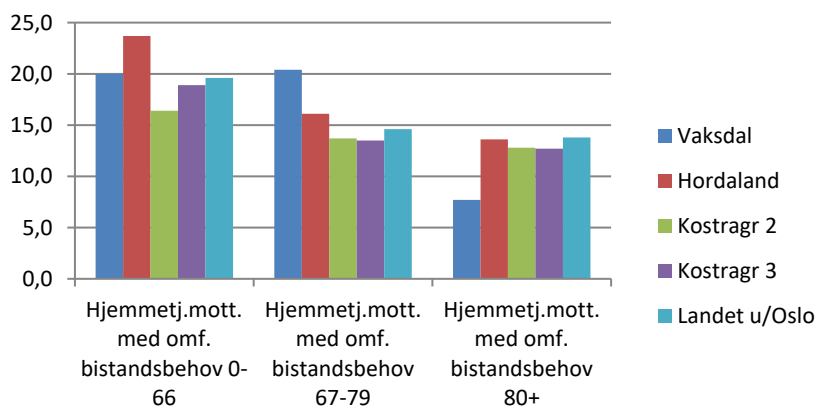

Helsehuset på Dale

Bueining for funksjonshemma (Elvavegen), institusjon korttid og langtid og heimebaserte tenester som heimesjukepleie og praktisk bistand inngår i Helsehuset. I tillegg er forvaltningskontor og ergoterapitenestene lokalisert på Helsehuset, og den kommunale fysioterapeuten, legekantoret og rus og psykiatri samarbeider tett med tenestene på Helsehuset.

Omsorgstenester - brukarar per 1000 innbyggjarar (antal)

Styringsdata fortel oss at me framleis gir heimetenester til fleire av dei eldre over 80 år enn samanliknbare kommunar sjølv om denne aldersgruppa i Vaksdal har mindre omfattande bistandsbehov enn kommunar me samanliknar oss med. Det viser eit potensiale for å nytta tilrettelegging, trening og metodar der brukarane får nytta egne ressursar i større grad.

Mål og tiltak 2019

- Det skal gjennomførast møte for pårørande til personar med demens.
- Det skal leggjast til rette for minst eit kurs/ein møteplass for personar med demens.
- Minimum 5 personar skal rekrutterast som aktivitetsvenn for personar med demens.
- Fagutviklingsprogrammet «Demensomsorgens ABC» skal gjennomførast etter planen.
- Minimum to grupper knytt til kvardagsmeistring skal etablerast i løpet av året.
- Rus- og psykiatritenesta skal utvikla gruppetilbod der tverrfagleg samarbeid inngår.
- Metode for førebyggjande heimebesøk/tidleg innsats skal utviklast jamfør styringsdokument.
- Elvavegen skal gjennomføra kompetanseutviklingsprogram for tilsette.
- Elvavegen skal ta initiativ til formalisert samarbeid med frivilligheita i kommunen.

Tenesteområde samfunnsutvikling

Folketalsauke er ei hovudmålsetjing for kommunen og ligg til grunn for arbeidet med bustadutvikling, næringsutvikling og tenesteutvikling i kommunen fram mot 2040. Rådmann legg til grunn aktiv deltaking i viktige prosessar som påverkar vår utvikling i framtida:

- godt samarbeid med innbyggjarar og frivillige lag og organisasjonar,
- styring av kommunale utbyggingsprosjekt,
- utarbeiding av områdeplanar for utvikling av Vaksdal og Stanghelle.

Ansvar for gjennomføring av utbyggingsprosjekt er i all hovudsak lagt til Samfunnsutvikling. Som fylgje av bygging av ny barne- og ungdomskule på Dale vil ein i 2019 nå ein historisk topp med omsyn til investeringar. Dette vil krevje svært mykje av organisasjonen med omsyn til ressursbruk og styring av prosjekta.

Grunnarbeid for ny skule på Dale august 2018.

Vaksdal kommune har **samhald**, **open** og **nyskapande** som verdier. Verdiane speglar eit samfunn der ein bryr seg om kvarandre. Lokal identitet gjennom mangfald, landskap, kultur, historie og næringsliv er viktige berejmelkar i lokalsamfunnet. Å vere bynær er ei viktig føremon for utvikling av kommunen.

Målsettingar i økonomiplanperioden med nokre fokusområde i 2019:

SAMHALD	OPEN	NYSKAPANDE
Vaksdal kommune skal vere ein inkluderande og trygg stad å bu for alle.	Stasjonsbyane Vaksdal, Dale og Stanghelle er attraktive sentra som inviterer til aktivitet.	Vaksdal kommune er proaktiv, og vil vere robust til å handtere dei endringane ein møter.
Støtte til- og samarbeid med eldsjeler og lag organisasjonar om kulturarrangement, turløyper og nærmiljøanlegg.	Oppstart utbygging av Stanghelle vest med akseptabel økonomisk risiko for kommunen.	Auka sambruk i kommunale bygg, nye skulebygg på Vaksdal og Dale.
Godt samarbeid med frivillige lag og organisasjonar. Gode møteplassar i sentrumsområda. Vidareføring av økonomisk støtte.	Utbyggingsavtale for fyrste byggetrinn av Stanghelle vest-Tettaneset bustadområde. Gode medverknadsprosessar i områdeplanar for Vaksdal og Stanghelle.	Avhending av kommunale bygg. Berekraftige utbyggingsprosjekt med omsyn til miljø og driftskostnader. Arealeffektive bygg med fokus på fleirbruk.

Kommunane står overfor store utfordringar med omsyn til demografiske endringar, klima og folkehelse. Heilskapleg utvikling krev ei meir samordna bustad-, areal- og transportplanlegging som skal bidra til effektiv arealbruk og eit meir miljøvenleg transportsystem. Utbygging av nye veg og bane gjennom kommunen gjev grunnlag for ei slik utvikling, men er også krevjande med omsyn til plassering av massar og andre konfliktområde. Vaksdal har mykje utpendling i dag, og det ligg potensiale for folketalsvekst i raskare og tryggare transportsystem i framtida.

Samfunnsutvikling

Eininga samlar ulike fagmiljø som saman er viktige for folkevekst, næringsutvikling, kultur og identitet. Spennet i kompetanse og arbeidsoppgåver innan eininga er stort, og ein ønskjer å utnytte dette gjennom å utvikle eit godt samarbeid internt.

Nokre av oppgåvene me vil jobbe med i 2019 vil vere

- bidra til at kommunen er god og bu i ved å levere gode tenester og god sørvis,
- aktiv deltaking i statleg reguleringsplan for ny veg og bane Arna – Stanghelle,
- bygging av ny barne- og ungdomsskule på Dale samt planlegging av tilbygg på Vaksdal skule,
- avhending av kommunale bygg,
- brukarundersøking for kulturskulen og drift av kommunale bygg,
- gjennomføre utbygging av nytt vassverk Vaksdal og høgdebasseng på Myster.

Kultur og idrett

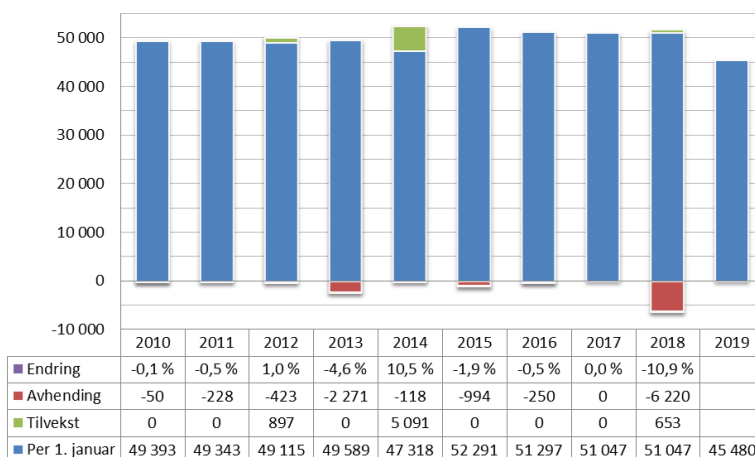
Villmarksleir i Bergsdalen 2018.

Gode kultur-, idrett- og fritidstilbod er viktig for at det skal vere godt å leva å bu her. Kommunen har eit mangfald av lag og organisasjonar som tilbyr ulike kulturtilbod. Godt samspel mellom kommune og frivillige lag og organisasjonar, samt støtte til eldsjelenene er viktig. Vaksdal kulturskule vil prioritere tenester til born og unge framfor vaksne. Samfunnsutvikling forvaltar faste tilskot til lag og organisasjonar. For 2019 er det lagt inn ramma auka med 3,2 % til 640 000 kroner. Me vil gjennomføre villmarksleir på Småbrekke, gjerne i samarbeid med frivillige lag og organisasjon om mogleg.

Kommunale bygg

Kommunen har eit overskot på bygningsmasse gjennom bygg som ikkje er i bruk, bygg med dårleg arealeffektivitet samt unytta areal. Dei kommunale bygga har til dels stort etterslep på vedlikehald då vedlikehaldsbudsjettet over tid har vore redusert til eit nivå der me per i dag er langt unna eit vedlikehald som sikrar verdiane.

Kommunal bygningsmasse (m² BTA)

Driftsinntektene vert ytterlegare redusert i åra som kjem, og dette gir mindre til drift og vedlikehald. Me må difor prioritere hardare og syte for at investeringane me gjer i infrastruktur gjer oss lågare driftsutgifter. Om ein ikkje klarer å redusere bygningsmassen må ein forvente ein vesentleg opptrapping av driftsutgiftene til vedlikehald av kommunale bygg. Me har difor i strategi for eigedomsforvaltning «frå forfall til fornying» ei målsetting om 5 % årleg reduksjon i kommunal bygningsmasse.

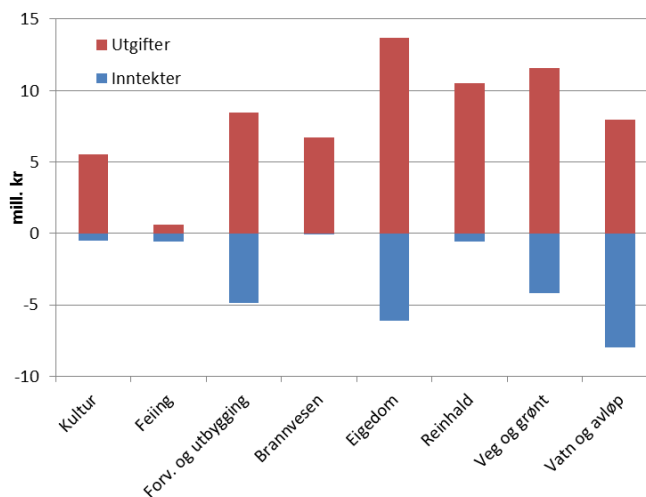
Mål for 2019

Område	Mål	Tiltak
Arbeidsmiljø	Godt arbeidsmiljø med sjukefråvær under 7 %	Tydelege mål og verdigrunnlag, medverknad og tilrettelegging
Brannvern	Alle brannmannskap og utrykkingsleiarar skal ha lovpålagd utdanning	Kurs i samarbeid med Bergen brannvesen.
Kommunale bygg	Arealeffektiv og trygg bygningsmasse.	1. Utarbeide vedlikeholdsplan for utleigebustader. 2. Utarbeide plan for avhending av kommunale bygg til økonomiplan 2019-2022 3. Rehabilitering av 4 utleigebustader.
Landbruk	Overordna planar og mål for landbruksforvaltinga i kommunen skal vere vedtekne/oppdatererte innan utgangen av 2018	1. Hovudplan for skogvegar 2. Kommunal SMIL-strategi 3. Overordna mål for hjorteforvaltinga 4. Kjerneområdekart landbruk
Reinhald	Utføre godt reinhald etter vedtekne planar. Arbeide for eit lågare sjukefråvær, være inovative med tanke på ny teknologi og metodar. Arbeide etter hygieneprinsipp for lågare vekst av microorganismar.	Arbeide systematisk med HMT. Fornye maskinparken.
Ung Kultur møtes	Få fleire unge med i UKM lokalt	Tidleg dialog med skulane , ungdomsrådet. Ekstra viktig på Dale i fasen fram til ny skule er på plass.

Økonomisk ramme	Ramme 2018	Ramme 2019
Samfunnsutvikling	41 487 000	41 000 000

Tiltak for å halde budsjettramma i 2019

1. Tiltak for å redusere sjukefråvær og kostnader som følgje av sjukefråvær.
2. Prioritering av born og unge i kulturskulen samt ved støtte til kultur og idrett.
3. Prioritering av sentrale møteplassar på Vaksdal og Dale.
4. Ingen asfaltering av kommunale vegar.
5. Fleirbruk og arealeffektivitet i alle kommunale bygg.
6. Tidleg avhending av kommunale bygg som ikkje er i bruk for å hindre forfall.
7. Vaksdal idrettspark er ut i frå omsyn til miljø og kostnader prioritert som heilårsanlegg for fotball.

Felles økonomi

Her finn ein kostnader som er felles for heile kommunen som politisk drift, ymse tilskot, rådmann, stab og støttefunksjonar som t.d. økonomi, HR, IKT og ymse felleskostnader.

Politisk del

Under fellesøkonomi er det budsjettert kostnader til drift av politisk styre, utval og råd og ordførar/varaordførar, revisjon, tilskot til Kyrkjeleg Fellesråd, Frivilligsentral, AO senter mv og andre tilskot.

Økonomisk ramme	Ramme 2018	Rammer 2019
Politiske utval og råd	4 320 519	4 823 835
Diverse tilskot	5 829 205	6 872 000

Budsjett for politiske utval og råd er budsjettert noko høgare i 2019 basert på reelt forbruk i 2018. I tillegg er det lagt inn kr 300.000 til kostnader knytt til kommunevalet i 2019.

Budsjett for Kontrollutvalet er auka med kr 24.000,- til kr 846.000,- i 2019.

Diverse tilskot

Drift av Frivilligsentral er budsjettert med kr 682.000,- i brutto drift. Frå 2017 vart midlar til frivilligsentral lagt inn i rammetilskotet, det medførte at kommunen må dekke heile drifta av ramma.

Kyrkjeleg fellesråd (KF) er budsjettert med ei overføring på kr 4.400.000 inkludert tenestene KF får gjennom avtalen med kommunen om m.a. reinhald og graving av graver. Avtalen vert indeksregulert årleg og er for 2019 tett på 800.000. Midlane vert løyvd som tilskot frå fellesområde og går som dekning av kostnadene på samfunnsutvikling. Tidlegare er løyvinga direkteført under sentrale postar, det er rett å samle desse kostnadane til KF under tilskot på felles økonomi. Kyrkjeleg Fellesråd har presentert eit ynskje om ei ramme på 5,2 mill, dette vert vedlagt saka som kjem til behandling.

Tilskot til andre trdomssamfunn er budsjettert med kr 190.000,-

Næringssselskapet får overført same sum som tidlegare – kr 1 mill – som vert dekket av næringsfondet.

Tilskot til bustadutbetring er budsjettert med kr 300.000,- som vert finansiert med utbetringstilskot frå Husbanken. Det er budsjettert med kr 300.000,- i stimuleringstilskot, behovet varierer frå år til år.

Rådmann, stab og fellesfunksjonar

Under fellesøkonomi er det budsjettert felleskostnader for kommunen samla, rådmann og rådmanns stab. Felleskostnader for støttefunksjonar er samla her, tenesteområda har ikkje egne stabar slik det er vanleg i mange kommunar.

Staben dekker desse fagområda for heile kommuneorganisasjonen: økonomi, HR, post/arkiv, løn, innbyggarservice/informasjon, politisk sekretariat, skatteinnkreving og enkelte innbyggartenester, samla 12,3 stilling.

	Ramme 2018	Rammer 2019
Rådmann og stab	18 418 276	10 978 588

Bruk av premiefond frå KLP med 8,0 mill vert ført på fellesområdet. Dette er grunnen til at ramma for 2019 er lågare enn ramma for 2018.

Kostnader til fellesfunksjonar for heile kommunen som t.d. IKT drift og utvikling, pensjon, forsikring, ymse tilskot, interkommunale samarbeid og kjøp av tenester, bedriftshelseteneste, verneteneste og hovudtillitsvald med meir inngår.

Av felleskostnader utanom løn, samla nesten 12 mill, er dette dei største postane:

- 6,6 mill. Drift og utvikling av IKT inkl programvare, lisensar og datakommunikasjon (fibernet). Kostnader til drift IKTNH er stabil, men kostnader til fiberlinjer er aukande pga. mange bygg og aukande digitalisering. Programvare og særleg lisensar aukar mest.
- 1,7 mill. Kjøp av/samarbeid om tenester til erstatning for egen t.d kapitalforvaltning (BCM), innkjøpssamarbeid (Bergen), arbeidsgjevarkontroll (Bergen), interkommunalt arkiv (IKAH)
- 1 mill til AFP pensjonar, seniorbonus og forsikringar
- 1 mill til medlemskap KS, LVK, BOF m. fl. og til kjøp av juridiske eller andre konsulentteneste
- Ca 1,3 mill felleskostnader til bedriftshelseteneste, telefoni, annonsar, porto, renter og gebyr bank, abonnement/årsgebyr personal og løn

I budsjettet for 2018 ligg det ytterlegare effektiviseringskrav for administrasjonen mellom anna gjennom digitalisering og interkommunalt samarbeid. Det er lagt til grunn noko reduksjon i bemanning for å halde budsjetttramma i året. For å unngå at dette medfører inntektssvikt eller aukar kostnader vil det måtte ramme kapasiteten på støtte til driftseiningane, saksbehandling og leing.

Mål og satsingar for staben i 2019

- Vidareutvikle verksemdsstyringa
- Vidareutvikle kontrollaktiviteter basert på ROS-analyser
- Ta i bruk nye modular i økonomi- og personalsystemet (Visma)
- Vidareutvikle kommunikasjon og service. Jobbe med Klart språk.
- Drive utviklingsarbeid og digitalisering
- Gjennomføre medarbeidarundersøking

Vedlegg 1. Kostra/analysar/nøkkeltal

Alle kommunar er pålagt å føre rekneskapen etter KOSTRA-standard. KOSTRA (Kommune-STat RApportering) er eit nasjonalt informasjonssystem som gir styringsinformasjon til kommunal verksemd. Informasjon om kommunale tenester og bruk av ressursar på ulike tenestemråde vert samanstilt for å gje relevant informasjon til beslutningstakarar, både lokalt og nasjonalt. Informasjon kan nyttast til analyse, planlegging og styring og til vurdering om mål vert oppnådd. KOSTRA gjer oss mogelegheit til å samanlikna kommunen med andre kommunar og å sjå utvikling over tid.

Vi vel å samanlikne mot både Kommunegruppe 2 og 3.

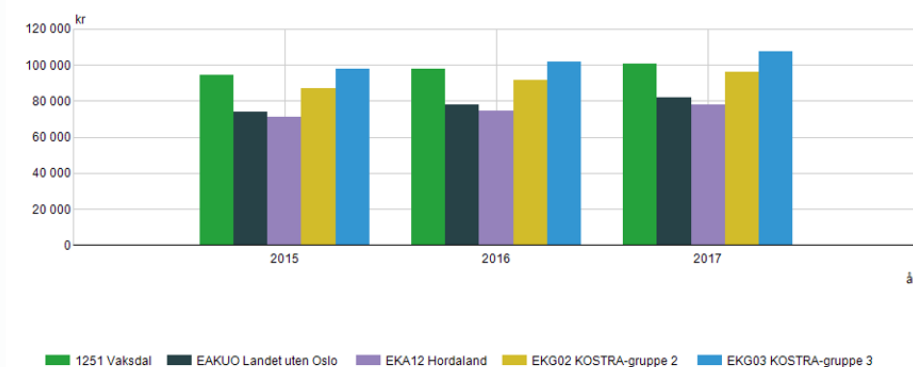
Gr. 2	Små kommunar med middels bundne kostnader per innbyggjar, middels frie disponible inntekter
Gr. 3	Små kommunar med middels bundne kostnader per innbyggjar, høye frie disponible inntekter

Tabellane er utvalde rapporter frå SSB

Finansielle nøkkeltal

Finansielle nøkkeltal	Netto driftresultat i prosent av brutto driftsinntekter (prosent)			Arbeidskapital ex. premieavvik i prosent av brutto driftsinntekter (prosent)			Langsiktig gjeld ex pensjonsforpliktelser i prosent av brutto driftsinntekter (prosent)			Frie inntekter per innbygger (kr)			Fri egenkapital drift i prosent av brutto driftsinntekter (prosent)			Brutto investeringsutgifter i prosent av brutto driftsinntekter (prosent)			Egenfinansiering av investeringene i prosent av totale brutto investeringer (prosent)		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Vaksdal	2,5	4,6	5,8	31,0	42,0	48,5	64,8	72,2	70,8	57 562	60 315	61 625	17,1	17,2	19,3	7,4	5,2	7,8	25,4	8,1	61,0
Landet uten Oslo	2,9	4,1	3,7	19,0	20,9	21,7	101,1	101,3	101,9	49 775	52 158	53 619	7,2	8,5	10,1	14,5	14,7	14,5	23,9	24,7	24,5
Hordaland	3,0	4,3	4,5	11,9	14,6	15,0	93,1	93,2	94,2	49 056	51 412	52 457	4,8	6,9	9,0	12,3	13,1	14,4	19,5	20,4	17,5
KOSTRA-gruppe 2	2,0	3,4	3,0	14,9	17,4	19,1	93,4	93,2	92,7	56 285	58 873	61 096	5,8	6,5	7,8	12,3	12,0	11,1	19,9	21,8	24,1
KOSTRA-gruppe 3	2,9	3,6	2,5	19,8	21,1	21,8	96,4	97,6	97,4	57 824	60 468	63 108	6,3	6,9	8,5	14,8	13,9	12,1	24,9	22,9	25,3

Finansielle nøkkeltall fra bevilgnings- og balanseregnskapet i kroner per innbygger, etter region og år. Brutto driftsutgifter totalt. Beløp per innbygger (kr).

Vaksdal kommune har generelt gode finansielle nøkkeltal. Kommunen har høge inntekter samanlikna med andre, og høg arbeidskapital. Brutto driftsutgifter er også tilsvarande høg. Brutto investeringsutgifter i prosent av brutto driftsinntekter er låg i åra 2015-2017 men er venta å stige monaleg i åra som kjem, jf vedteken investeringsplan. Dette førar også til auka driftsutgifter som følgje av at investeringane i stor grad vert finansiert med opptak av lån.

Utgift pr innbyggjar

Netto driftsutgifter på funksjon/tjenesteområde, beløp pr innbygger															
	Vaksdal			Landet uten Oslo			Hordaland			KOSTRA-gruppe 2			KOSTRA-gruppe 3		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Barnevern	1 434	1 521	1 634	1 825	1 937	2 235	1 824	1 935	2 187	1 983	2 101	2 334	2 109	2 320	2 402
Administrasjon, kommune	3 572	4 049	4 016	3 766	3 899	3 926	3 441	3 563	3 504	5 413	5 673	5 685	6 257	6 528	6 784
Barnehage	6 290	6 516	7 102	7 699	7 958	8 219	8 387	8 584	8 788	6 908	7 313	7 620	7 154	7 467	7 783
Grunnskolesektor	13 935	13 959	13 920	12 619	12 902	13 241	12 692	12 955	13 322	14 415	14 727	15 227	15 535	15 710	16 212
Helse- og omsorg	32 162	32 324	33 792	18 557	19 646	20 421	18 139	19 049	19 246	23 113	24 509	25 640	25 094	26 397	27 916

Det har vore aukande driftsutgifter til barnehagar, men framleis har kommunen lågare utgifter pr innbyggjar enn dei andre gruppene. Dette kan mellom anna forklarast av at andelen barn med barnehageplass er lågare i Vaksdal kommune enn samanliknbare kommunar. Netto driftsutgifter til grunnskule har stabilisert seg, og er lågare enn både kommunegruppe 2 og 3. De relativt høge utgifter til helse- og omsorgstenester, kan mellom anna forklarast med at det er mange eldre i kommunen. Det er låge, men aukande utgifter til barneverntenesta. Utgiftene til administrasjon er låge samanlikna med kostragruppe 2 og 3.

Pleie og omsorgstenester

Pleie- og omsorgstenester er institusjonsdrift, heimebaserte tenester og aktiviserings- og servicetenester. Utgiftene mellom desse 3 tenesteområda har vore nokolunde lik dei siste 3 åra.

	Utgifter kommunale helse- og omsorgstenester per innbygger (kr)			Årsverk helse og omsorg per 10 000 innbygger (årsverk)			Netto driftsutgifter til omsorgstenester i prosent av kommunens samlede netto drifts (prosent)			Andel brukerrettede årsverk i omsorgstjenesten m/ helsefagutdanning (prosent)		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Vaksdal	39 769	39 523	41 106	393,1	390,7	360,0	45,0	42,6	46,3	78,4	75,4	75,9
Landet uten Oslo	23 072	24 341	25 456	299,3	302,9	312,3	30,9	31,4	31,1	73,5	74,6	74,8
Hordaland	22 345	23 570	24 346	277,6	279,0	285,6	30,7	31,2	30,2	72,6	73,9	74,1
KOSTRA-gruppe 2	29 066	30 723	32 209	381,5	381,7	391,2	32,9	33,4	33,1	74,4	76,4	76,2
KOSTRA-gruppe 3	31 654	33 186	35 126	396,6	394,1	406,1	32,6	33,2	33,0	74,2	75,3	75,4

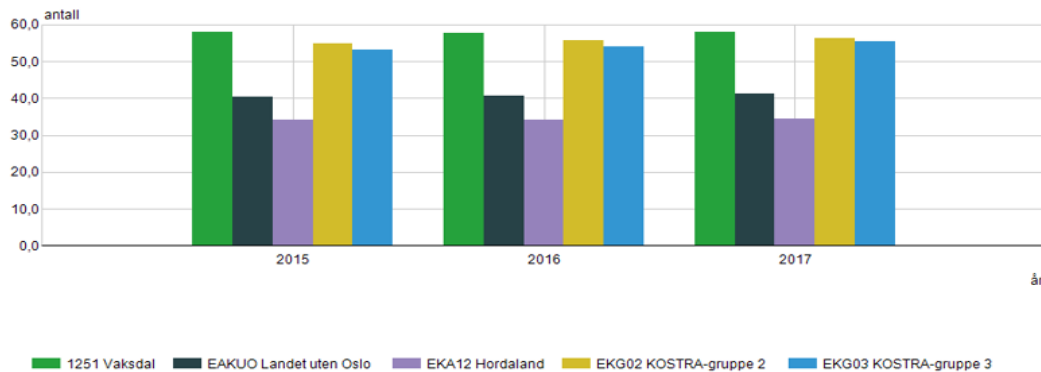
Utgiftene til kommunale helse og omsorgstenester pr innbyggjar ligg høgt i forhold til dei andre kostra gruppene. Dette til tross for at årsverk pr 10 000 innbyggjar ligg lågare enn både kostragruppe 2 og 3. Andelen utgifter av kommunens totale netto driftsutgifter er også høgt i forhold til andre kommunar så kommunen har eit høgt utgiftsnivå til helse og omsorg.

	Andel innbyggere 80 år og over som bruker hjemmetjenester (prosent)			Andel brukere av hjemmetjenester 0-66 år (prosent)			Andel innbyggere 80 år og over som er beboere på sykehjem (prosent)			Andel brukertilpassede enerom m/ eget bad/wc (prosent)			Utgifter per oppholdsdøgn i institusjon (kr)		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Vaksdal	39,5	40,8	38,5	24,7	25,6	30,5	17,2	14,5	15,1	100,0	100,0	100,0	3 236	3 553	3 367
Landet uten Oslo	33,3	32,9	32,4	46,1	46,5	47,0	13,2	13,0	12,6	86,9	87,7	89,2	3 119	3 295	3 439
Hordaland	32,7	32,2	31,5	41,7	42,0	42,7	14,4	14,0	13,7	90,2	91,4	92,3	3 016	3 193	3 316
KOSTRA-gruppe 2	38,0	38,0	37,0	41,2	42,1	43,1	13,7	14,6	13,4	89,6	91,4	91,2	3 019	3 178	3 330
KOSTRA-gruppe 3	38,7	38,6	38,5	39,0	39,1	39,7	15,5	14,8	14,4	87,5	86,9	90,3	3 261	3 431	3 565

Andel innbyggere 80 år og over som mottar heimetjenester og som er bebuarar på institusjon er nokolunde jamt med dei andre kostragruppane men ligger over både Hordaland og Landet utenom Oslo. Dette kan tyde på at terskelen for å få tildelt hjelp er lågare i kommunar som har høgare inntekter

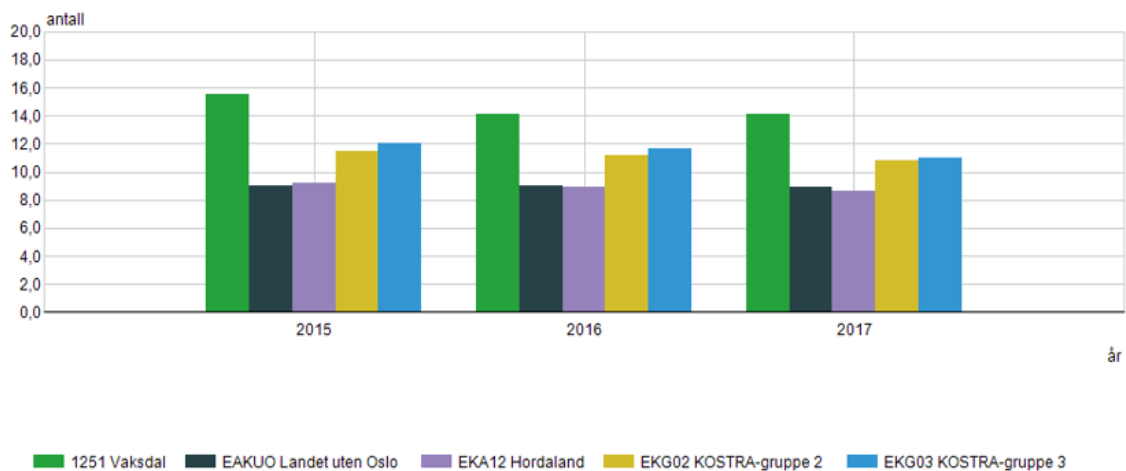
enn i dei kommunane som har lågare inntekter. Kommunen har ein lågare andel av brukarar av heimetenester i gruppen 0-66 år og denne gruppa er ofte ein gruppe som krev meir omfattande bistand enn i dei tradisjonelle brukargruppene av heimetenester.

Omsorgstjenester - brukere, etter region og år. I alt, Heimeteneste, Omsorgstjenester - brukere per 1000 innbyggere (antall).

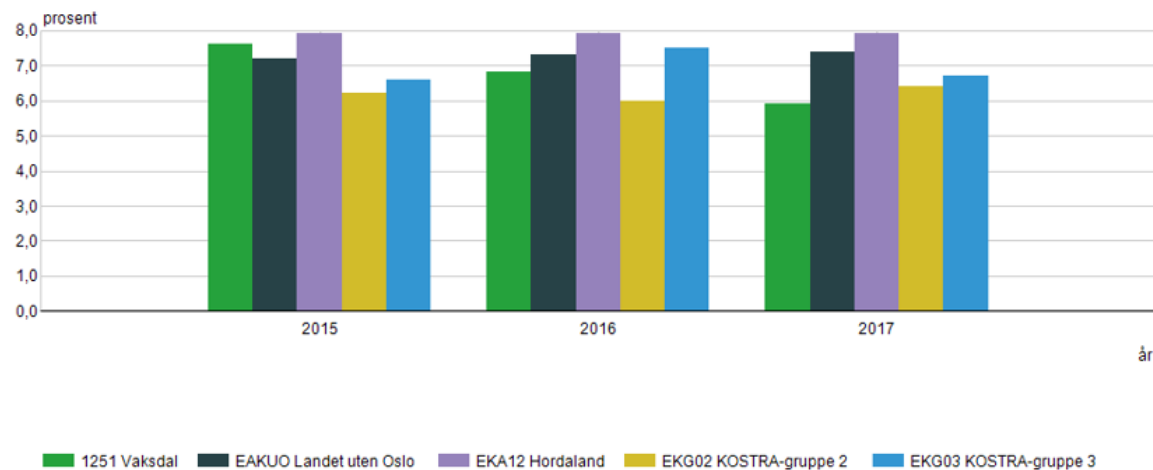
Tabellen over viser at Vaksdal har fleire brukere av heimetenester pr 1000 innbyggere enn samanliknbare kommunar. Når andelen av disse som mottar tenester er nokolunde likt som andre kommunar, gjer det at det er fleire som mottar tenester i Vaksdal enn i dei andre kommunane vi samanliknar oss med.

Omsorgstjenester - brukere, etter region og år. I alt, Institusjonstenester, Omsorgstjenester - brukere per 1000 innbyggere (antall).

På samme måte som for heimetenester så viser tabellen over at tallet på brukere av institusjonstenester pr 1000 innbyggere er høgare enn samanliknbare kommunar. Dette vil igjen føre til auka kostnader innan området for helse sett i forhold til innbyggartalet.

Omsorgstjenester - supplerende nøkkeltall, etter region og år. Andel hjemmetjenestebrukere med høy timeinnsats (prosent).

Tabellen over viser andel heimetjenestebrukere med høg timeinnsats. Dette viser at Vaksdal i 2015 låg høgare enn samanliknbare kommunar. I 2016 og 2017 er dette redusert og 2017 tala syner at Vaksdal ligg litt under samanliknbare kommunar.

Brukarar av omsorgstjenester, etter alder, år og statistikkvariabel. Vaksdal, Langtidsopphald i institusjon.

Tabellen over viser at talet på bebuvarar mellom 80-89 år er redusert dei siste 3 åra mens talet på bebuvarar 90 år og eldre har auka i same periode. Snittalderen på bebuvarane vert derfor auka.

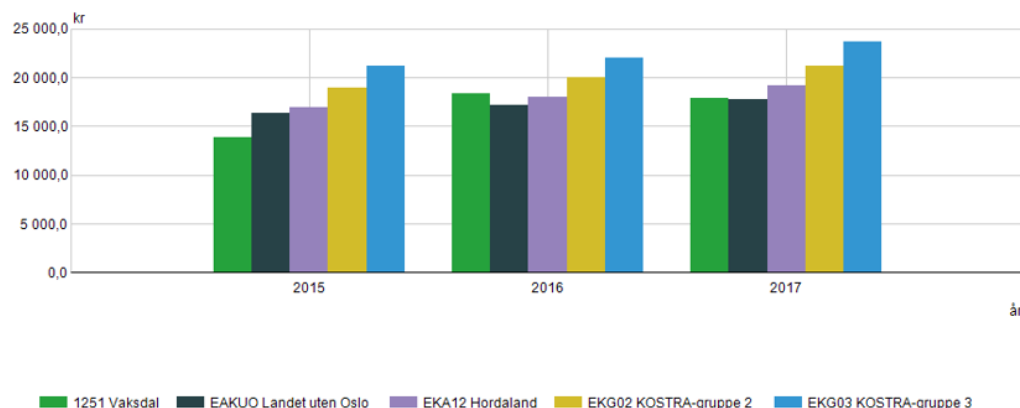
Skule

	Netto driftsutgifter grunnskolesektor (202, 215, 222, 223), i prosent av samlede netto driftsutgifter (prosent)									Netto driftsutgifter til grunnskolesektor (202, 215, 222, 223), per innbygger 6-15 år (kr)		
	Elever på meistringsnivå 3-5, nasjonale prøver i lesing 8.trinn (prosent)			Elever på meistringsnivå 3-5, nasjonale prøver i regning 8.trinn (prosent)								
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Vaksdal	59,0	77,1	82,1	67,5	67,6	76,9	21,7	21,2	21,0	113 156	118 183	117 721
Landet uten Oslo	69,4	72,0	72,8	69,9	69,4	69,2	24,1	23,7	23,2	102 278	104 737	107 654
Hordaland	69,4	71,0	71,8	70,3	69,8	69,1	24,5	24,2	24,0	103 333	105 839	108 791
KOSTRA-gruppe 2	67,2	70,9	70,8	67,4	67,1	69,4	23,8	23,4	22,9	121 116	124 079	128 220
KOSTRA-gruppe 3	65,7	67,2	71,3	67,5	64,4	68,1	23,9	23,4	22,7	131 044	134 307	138 973

Vaksdal kommune har dei seinare åra hatt reduserte utgifter til drift av grunnskule, og har i 2015-2017 lågare utgifter enn både Kommunegruppe 2 og 3. Framleis er nivået ein del over Hordalands- og landssnittet. Resultatet frå nasjonale prøver er godt i både lesing og regning.

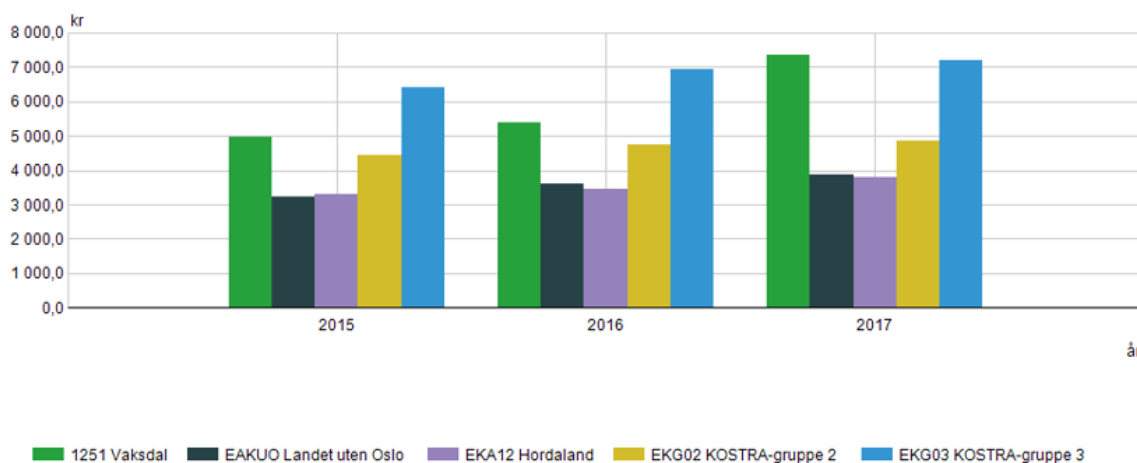
Utgifter til skolebygg i 2017 er også lågare enn samanliknbare kommunar til tross for ein liten oppgang i 2016. Se tabell under.

Hovedøkonomi for kommunal eiendomsforvaltning, etter region og år. Netto driftsutgifter på funksjon/tjenesteområde, Skolelokaler, Utgifter for bygg fordelt per innbygger (kr).

Utgiftene til SFO har auka kraftig dei siste åra, basert på kostnad pr innbygger i aldersgruppa 6-9 år.

Finansiering av skolefritidstilbud, etter region og år. Netto driftsutgifter til SFO, per innbygger 6-9 år (kr).

For barnehagane viser kostratala at andel barn som er i barnehage er betydeleg lågare enn samanliknbare kommunar. Kostnadane pr innbygger i alderen 1-5 år er derfor lågare enn dei andre kommunane.

	Andel barn 1-2 år i barnehage, i forhold til innbyggere 1-2 år (prosent)			Andel barn 1-5 år i barnehage, i forhold til innbyggere 1-5 år (prosent)			Andel barn 3-5 år i barnehage, i forhold til innbyggere 3-5 år (prosent)			Netto driftsutgifter barnehager i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter (prosent)			Netto driftsutgifter barnehager, per innbygger 1-5 år (kr)		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Vaksdal	62,8	51,4	66,4	82,3	72,5	79,4	95,9	91,1	89,8	9,8	9,9	10,7	124 148	115 305	118 656
Landet uten Oslo	81,4	82,6	83,0	91,0	91,5	91,8	97,0	97,2	97,3	14,7	14,6	14,4	130 611	137 613	143 914
Hordaland	81,9	83,1	83,7	91,1	91,4	91,9	97,0	96,9	97,6	16,2	16,0	15,8	134 673	139 672	144 263
KOSTRA-gruppe 2	78,9	79,5	80,1	90,2	90,6	90,5	97,1	97,4	96,9	11,4	11,6	11,5	127 851	137 758	146 814
KOSTRA-gruppe 3	78,0	79,0	81,4	89,8	89,8	90,6	97,2	96,9	96,8	11,0	11,1	10,9	137 857	142 739	148 522

Helseteneste

Kommunehelse er tenestene «Førebyggjande, Helsestasjons- og skulehelseteneste» (232)», «Anna førebyggjande helsearbeid» (233) og «Diagnose, behandling, rehabilitering» (241). Førebyggjande, Helsestasjons- og skulehelseteneste inkluderer også jordmorteneste og svangerskapskontroll. Anna førebyggjande helsearbeid er anna førebyggjande helsearbeid enn helsestasjons- og skulehelseteneste, og inkluderer mellom anna miljøretta helsevern. Diagnose, behandling, rehabilitering er i hovudsak legeteneste, fysioterapi og ergoterapi.

Talla under syner at netto driftsutgifter til området er redusert i 2017 i forhold til 2015 og 2016 og utgiftene ligg under samanliknbare kommunar.

Årsverk i helsestasjon og skulehelsetenesta pr 10 000 innbyggjar er lågare enn samanliknbare kommunar. Talet på legeårsverk har hatt ein oppgang frå 2016 til 2017 og ligg no over både kostragruppe 2 og 3.

	Netto driftsutgifter til kommunehelsetjenesten i prosent av kommunens samlede netto driftsutgifter (prosent)						Avtalte legeårsverk per 10 000 innbyggere (årsverk)			Avtalte fysioterapeutårsverk per 10 000 innbyggere (årsverk)			Avtalte årsverk i helsestasjons- og skulehelsetjenesten per 10 000 innbyggere 0-20 år (årsverk)			Andel nyfødte med hjemmebesøk innen to uker etter hjemkomst (prosent)		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Vaksdal	5,0	6,4	4,6	10,7	10,7	16,2	10	10	11	33,7	20,2	21,0	105,6	51,2	97,8			
Landet uten Oslo	4,6	4,7	4,6	10,5	10,7	11,1	9	9	10	34,0	37,0	39,4	88,6	91,8	90,6			
Hordaland	4,3	4,4	4,5	10,1	10,0	10,9	9	9	9	30,7	33,3	35,7	92,4	95,3	94,4			
KOSTRA-gruppe 2	5,3	5,6	5,4	12,9	12,8	13,2	11	11	11	42,5	44,6	47,4	101,1	97,3	92,4			
KOSTRA-gruppe 3	5,9	6,2	6,2	13,8	14,3	15,3	10	11	11	49,3	56,2	59,0	95,9	90,6	92,7			

	232 Forebygging, helsestasjons- og skulehelsetjeneste			233 Annet forebyggjande helsearbeid			241 Diagnose, behandling, re-/habilitering		
	Netto driftsutgifter på funksjon/tjenesteområde			Netto driftsutgifter på funksjon/tjenesteområde			Netto driftsutgifter på funksjon/tjenesteområde		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
	Beløp per innbygger (kr)	Beløp per innbygger (kr)	Beløp per innbygger (kr)	Beløp per innbygger (kr)	Beløp per innbygger (kr)	Beløp per innbygger (kr)	Beløp per innbygger (kr)	Beløp per innbygger (kr)	Beløp per innbygger (kr)
Vaksdal	506	297	358	23	146	0	2662	3797	2726
Landet uten Oslo	553	594	621	171	179	194	1659	1772	1833
Hordaland	523	551	593	129	132	149	1563	1679	1741
KOSTRA-gruppe 2	610	665	697	150	158	156	2427	2678	2758
KOSTRA-gruppe 3	604	634	697	205	166	170	3047	3355	3532

Barnevern

Netto driftsutgifter til barnevern er lågare enn samanliknbare kommunar og landet elles.

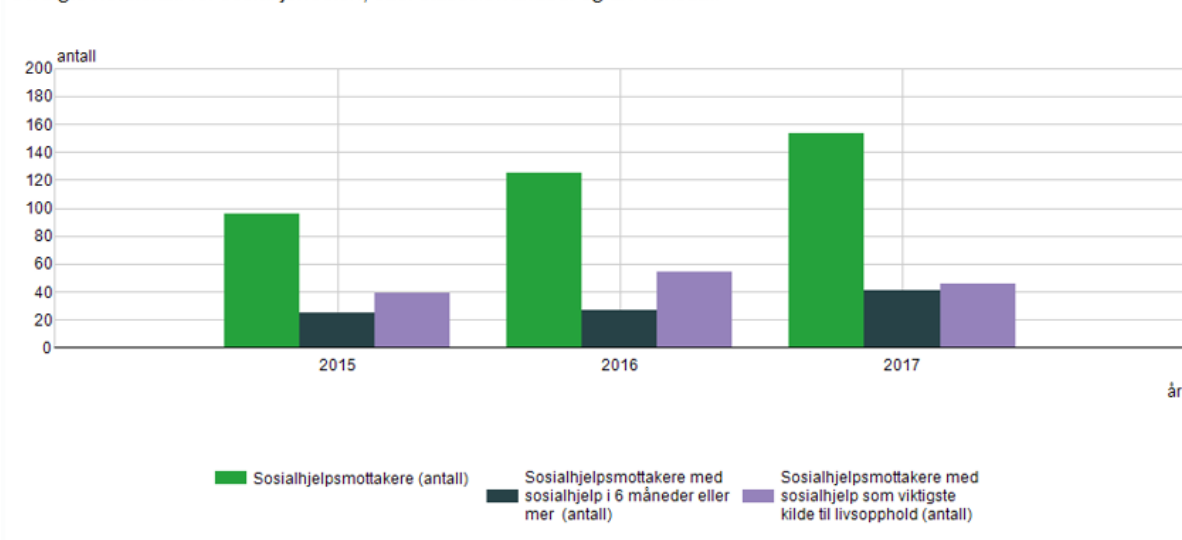
	Netto driftsutgifter til barnevernstenesta per innbyggjar (kr)			Netto driftsutgifter til barnevernstenesta per innbyggjar 0-22 år (kr)			Netto driftsutgifter til barnevernstenesta per innbyggjar 0-17 år (kr)			Brutto driftsutgifter til tiltak (funksjon 251 og 252) per barn med tiltak (kr)		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Vaksdal	1 434	1 521	1 634	5 231	5 531	6 009	6 792	7 160	7 541	75 588	80 431	87 825
Landet uten Oslo	1 825	1 937	2 235	6 415	6 854	7 978	8 331	8 897	10 362	150 736	161 027	173 147
Hordaland	1 824	1 935	2 187	6 291	6 706	7 649	8 202	8 737	9 955	159 900	166 169	184 049
KOSTRA-gruppe 2	1 983	2 101	2 334	7 292	7 748	8 693	9 458	10 059	11 325	132 838	141 642	163 359
KOSTRA-gruppe 3	2 109	2 320	2 402	7 757	8 571	9 026	10 208	11 270	11 782	151 130	164 422	161 897

Det har likevel vore ein auke i kostnadane dei seinare åra. Brutto driftsutgifter til tiltak per barn med tiltak er vesentleg lågare enn andre kommunar.

Sosialhjelp

Talet på sosialhjelpsmottakarar har auka kraftig frå 2015 til 2017. Det er også ein auke i talet på sosialhjelpsmottakarar som mottek sosialhjelp i 6 månader eller meir.

Utvalgte nøkkeltall for sosialtjenesten, etter statistikkvariabel og år. Vaksdal.

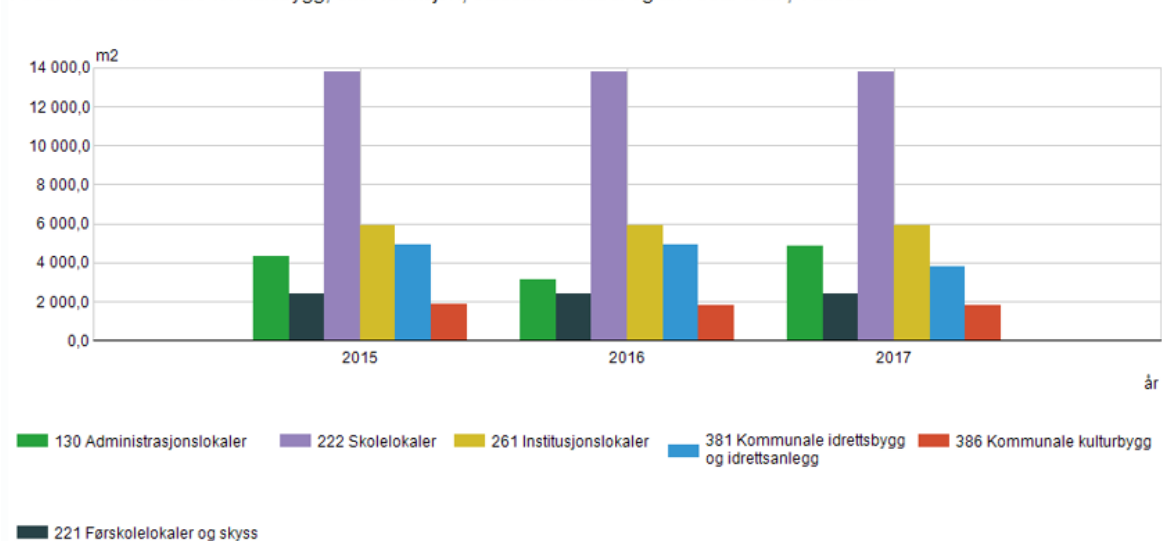
Eigedomsforvaltning

Netto driftsutgifter til forvaltning av eiendommar ligg høgare i Vaksdal Kommune enn samanliknbare kommunar. Dette kan ha samband med at kommunen har stort vedlikehaldsettersleip og har vil derfor høge kostnader på drifta.

	Netto driftsutgifter til eiendomsforvaltning i prosent av samlede driftsutgifter (prosent)			Netto driftsutgifter til forvaltning av eiendom per innbygger (kr)			Areal på formålsbygg per innbygger (m2)			Utgifter til vedlikehold per kvadratmeter (kr)			Utgifter til driftsaktiviteter per kvadratmeter (m2)			Herav energikostnader per kvadratmeter (kr)		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Vaksdal	9	11	11	590	519	549	8	8	8	33	95	101	469	514	549	107	116	125
Landet uten Oslo	9	9	9	242	258	271	5	5	5	86	94	100	482	515	514	102	109	110
Hordaland	9	9	9	306	274	271	4	4	4	113	122	131	577	622	628	104	109	115
KOSTRA-gruppe 2	9	9	9	192	220	248	7	7	7	86	91	81	462	488	466	111	123	115
KOSTRA-gruppe 3	10	10	10	191	231	247	7	0	8	103	875	87	545	43 665	588	120	9 964	130

Arealet bygg har halde seg nokolunde stabilt dei siste 3 åra.

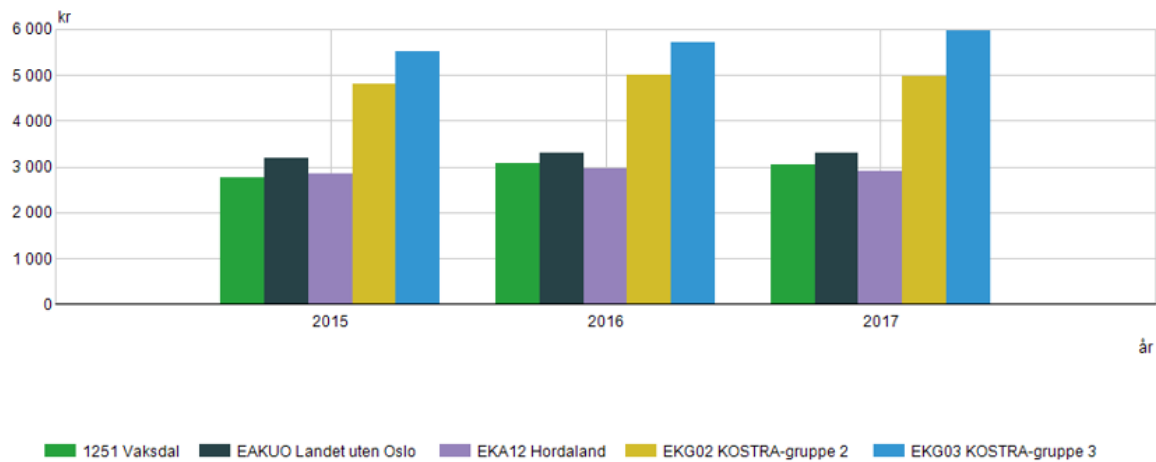
Areal for kommunale formålsbygg, etter funksjon, statistikkvariabel og år. Areal totalt, Vaksdal.

Administrasjon

Kommunen har låge netto driftsutgifter til administrasjon sett i forhold til dei samanliknbare kommunane i gruppe 2 og 3.

Utgifter til tjenesteområdene, etter region og år. Administrasjon, Netto driftsutgifter på funksjon/tjenesteområde, Beløp per innbygger (kr).

Vedlegg 2. Betalingssatsar 2018